Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ЕРА, 10 ЯНВАРЬ, 1980 ШУ. • № 5 (8136). • Мах 2 кепиг.

ПХЕ ШЕРА ЗАДАНЕШ — В. И. ЛЕНИН ВАЬ 110 ШУ ДУЗАШ

ХАЛОНАШ ЭШАЕШ

Буровой начальник, кагирхой хьехамча, коммунист Мау Александр Григорьевич Грозненски бурув тохара балхий управленерча дукхача лаьттан ченаш техкараша чІогІа лоархІаш сий дели ва. Управлене хьалхарчарца кхоачашйир цуй коллективо пятилетка диъ шера задани. Соахка 7-ча октябре денз укх шера чотах бурув тохаш я из. Ицерски яхача моттиге мехкдаьтта доаллий хьажара скважина йоаккхаш я из. На я «Алпатово-I» яха скважина.

Графикал дукха хьалха хилаш йоаккх из буровой коллективо. ДІабахача бетта бурув тохара пачхаьалкхен план хапал дукха хьалха — 18 декабре кхоачашйир цо. Цуй вІаштІехьдаьлар бурув тохара бетта план 164 процент кхоачашъе. Шера пхи эзар метр бурув тохара тІагІертта къовсам лоаттабеш я буровой бригада.

Мел дукха чоалхане геологически хьалаш нийслой а, шоай балха тІа хьовзам ца хулийташ 5650 метр бурув техад лаьттан ченаш техкараца «Алпатово-I» яха скважина йоаккхача. ХІанзе дукха халонаш ла йийзай цар. Осложненеш хинкай, бурильни инструмент дІалаьца соцалуш, маркхал чубуаш е аратувсаш моттигаш нийсъеннай. Барт тайнача коллектива вІаштІехьдаьннад уж еррига халонаш эшае.

Шоашта хьалхашка латта декхараш даим тІехкхоачам а деш бригаде хьинаре къахьегаш ба бурувдеттараш Н. И. Горячев, С. М. Шахбиев, слесарь Генаев, лаборантка - коллектор Е. А. Мау, кхы дукха бараш.

Д. ГАБАЕВ,
Грозненски УБР вонкхагІйола инженер.

КЪАХЬЕГАМА ВАХТЕ

ДІадахача шера октябрь бетта денз иттлагІча пятилетка пхелагІча шера чотах доахангара продукци йоаккхаш ба Назрановски района «Экажевский» совхоза ферма хьайбаш леладераш. Плани социалистически декхараши тІехкхоачашде низ кхьачаб йоахкоеш хьайбашка а хьожаш, хьинар ца кхоадеш дояркаши скотникаши къахьегаш хиларах.

Дояркашта юкъе яьржача яхье хьалхле яьккхай Оздоева Золовбана. Шера плани 1700 йолаш дІадахача шера хІара Іаттагара 3116 килограмм шура яьккхай цо. Совхоз Іойнйллача гІоне цхьанна а доярка яззал шура яккха аьттув баьинабац.

Тхьо етт ба Золовбава лелабеш. Деррига доахан цІеча фух да.

Делкъел тІехьагІа ши сахьат дала доаллар тхо цига нийсденнача дийнахьа. Доахан детташ йола ха хьатІанхача дикка ха ялс а. цІа ца йодаш ферме юкеІийнаяр Оздоева. Цие доал ду доахан латтача кхий чу гІолла Іо-хьал ухаш лелар доярка. Сатуваш яцар Золовбав скотникашца доахана диллача довкъарга ца хьежача. Из хьежар кІалхьарцар мишта даьд а ча декъа дий а.

Доакъарах кхоачам хинна диза доахан сатийна Іодийша дадар мочхалаш а хьекхадеш. Гуш дар скотникаша Евлоев Ахьмадеи Альтемиров Салангирен шоай гІулакхаш цхьанна тайпара бехи боаккхилга боацаш кхоачашдаь хилар. Раьза хилар доярка Нальгиев Висангире ший «кухне» кийчдаьча доакъара а. Укх шера хьайбашкара дукха а дукхагІа шура йоаккхаш хилар керттера дарех цхьа баьхьан кормоцех вІаштІехьа а яьккха цига доакъар кийчдеш хилар дар. ГІожачех мошачен доакъарах комбикорми тайп-тайпара яхы компоненташи а еттаи Висангире Іанарца кийчбаь «кхача» чаме хетаи буар хьайбашта.

Дийтта шу даьннад Оздоева Золовбана доярка йолаш совхозе къахьега. Дукха я цун бератеча кулгаша яьккха шура а. Ший говзал лакх а еш, хІаьта хІара Іаттагара шура дукхагІа а йоахаш хьесвай хьинар дола доярка.

Белгалдаьккха доагІа дукхагІа продукци луш дола доахан хьалхкедеча а керттера дакъа цо лаьца хилар.

Цуя цІи дІахезай ерригача Назрановски районе.

Итт доярка я совхоза ферме къахьегаш. Оздоева Золовбанаца социалистически яхь делаю Мутиева Катишта. Дика хьокхамаш даьхад цо а. ХІара Іаттагара Катишта яьккха шура Золовбана яьккхачул цхьа бІаь совгІа килограмм кІезигагІа яле а, дІадахача шера кхо эзар килограммага дІанхаьчай из а.

Берритача советаки наха а санна деташ гІоздаьнна тІайццаб «Экажевский» совхоза хьайбаш леладераша «Владимир Ильич Ленин ваь 110 шу дизара хьакъехьара» КПСС ЦК соцам. Шерра яхь а йоаржаь цу цІея сийна къахьегама вахте эттаб дояркаш, скотникаш, кхы болхлой. Тешшаме да Оздоева Золовбана а цун нехаша а дикача толамашца из доккха цІей дездергхилар.

С. АУШЕВ.

СУРТА ТІА: Оздоева Золовбан.

И. ПЛИЕВА сурт.

Юрта боахаме а ца беш, моллагІча кхыча отрасле ше болх бергба аьнна дагадоха а хала да кІанэ Кадацкий Иван Федоровича. Дукха шераш хьалха, кхувш воаІача хана, ший вахар лаьттанца, техникаца дувза цІенхашта лерзІар цо.

...Чакхбаьлар Сийлахьбоккха Дай-мехка тІом. ТІем тІара дукха совгІаташ дахьаш цІа а вена, маьрша ва-

ВЕТЕРАН КЪАХЬЕГАШ ВА

хар дІадоладир Иван Федоровича. Цу хана вай мехка хьалхашка лаьтта керттера декхар дар тІемо бохабаь халкъа боахам юхаметтаоттабелга. Дай-мехка цу гІулакха болхлой эшар.

1948 шера Кадацкий деша вода механизаце школе. Из толамца чакхъяьккха ваьлча цо массехк шера болх бу комбайна тІа. Дукха а безаш бир цо из болх. Хоза хетар дунна сецца гІетта кхай тІа водаш, цига «болата говра» тІа а вагІаш садоІлаца къахьегаш.

Дукха дІайха дешаш аьннад вай эггара доккхагІа дола рузкъа — ялат — кхедеча рех лаьца. Лаьтто кхолхонца рузкъа лу из деаш, дег тІара къахьегаш хилча. Из гІулакх доаллаш хиннав Иван Федорович.

Ялат чуэцача хана механизатораша юкъе уьттача къовсамашка дукхаза а хьалхара моттигаш яьхай цо. Из дувцаш да цунна тІайнна дукха совгІаташ а.

Юрта боахаме тхьаь итт шера болх белга кІезига ха яц. Цу юкъагІа И. Ф. Кадацке йоккха балха а вахара а опыт Іоаяьй. Итташ болча кагирхошта профессеш хьехай цо. Кагирхошта вицлац шоай хинна хьехархо, дег тІара баркал йоах цар шоаш нийсача наьнъа тІа баьхача сага.

Шалински района «Джалка» яхача совхозе ветерана болх бу дукха ха я.

Укказа комбайнер, тракторист, механик волаш болх баьб цо. Говза кулгаш мел эшача моттиге нІаъхвавьинав Иван Федорович. ХІанз а мехмастерске заведующи а волаш болх беш ва из цу боахаме. Опыт йолча организатора вІаштІехьдаьннад барт тайна, дисциплина йола коллектив вІашагІйолла. Ремонтникаш бІаьстан-хьайкарча балхашта техника кийчъеш ба хІана. Графикал хьалха а баьнна бу цар шоай болх.

А. АХМАТОВ.

Баьчча юбилея сийна

«Автоспецоборудовани е» яхача опытно-экспериментальни завода дукхача къахьегамхоша шоашта декхар тІайнйцадар В. И. Ленин ваь 110 шу дувзаш шоай пхе шера заданеш кхоачашъергья, аьна. Ер шу хьатІаоттаьлехьа 20 саго рапорт денад цу даькъе шоаш лийрхІараш кхоачийде аьттув баларах.

ЦхьайтталагІча пятилетка чотах эттара хьалха заводе болх бе эттарех ва йиъалагІча цехера токарь Федеренко А. А., кхоалагІча цехере токарь А. М. Муслев, кхыбараш.

Цул а чІоагІагІа гІадвугаш да цхьаьха — пятилетка кхоачашъьраша юкъе къаьст къаьста болхлой хинка ца Іеш, бІарча коллективаш а хилар. Иштта кальнарех я Турапин Владимир Степановича кулгалду электросварщикий бригада.

Касталашха 1961 шера чотах къахьега болабала дага бараш укхаза кхы а итташ ба.

С. ШАБИЕВ.

КОМСОМОЛЬСКО-КАГИРХОЙ БРИГАДА

ДІадахача шера МагІалбикерча автотранспортни предприяте вІашагІъеллар комсомольско-кагирхой бригада. Тхьаь шиъ водитель вар цунна чувоагІаш. Цу коллективана керте оттавир кагирхой хьехамча, коммунистически къахьегама ударник Котиев Саид-Селим.

Шоай болх дукха безаш, цхьа дезал санна барт-цхьоагІо йолаш хьинаре къахьийгача бригадерча водителаша кхычарьа хьокхам телаш къахьийгар ялат чуэцача хана, наха тубаха цІенош хьалдеча, бурувдеттарий вахтанта гІулакх деча. Предприятерча бригадашта юкъе яьржача яхье шоллагІа моттиг яьккхар цо хьалхарча ах шера яьча итогех. ШоллагІа ах шу а кхы шиъ хьокхамаш лаьгІ ца долийташ чекхдаьккхар цо.

ХІара сменагІа нормаш 140—160 процент кхоачаш а еш, ший бригадерча шоферашта хьокхам телаш ва Саид-Селим. Хьинаре къахьегаш, хадданза социалистически яхье хьалхалаттарех ва бригада юнсорг Барахоев Борис. Массехказза «Социалистически яхье котъаьнар» яха сийлен 3нак еннай цунна. Дика производственни хьокхамаш а доахаш, хІара сменагІа нормаш 115 — 120 процент кхоачашъеш ба шофераш, комсомольцаш М.-Г. Гандалоев, А. Арчаков, М. Боков, кхыбараш.

В. И. Ленина 110 шу дузача цІея сийна шоаш тІайнйца декхараш тІехкхоачашдергхиларах дог тийша ба бригадера водителаш.

Д. САЗОНОВА,
Нохч-ГІалгІай транспортни управлене научно-техническеи информаце отдела (ОНТИ) вонкагІа йола инженер.

ХЬИНАР АЙДЕННА

Грозненски шурий комбината коллективо хапал хьалха кхоачашъяьй товарни продукци арахецарен из маьхала яккхарен пятилетка диъ шера плани тІайнйца социалистически декхараши. Диъ шера планал совгІа ара а хийца маьхала яьккхай цхьа миллион 751 эзари сом мах бола товарни продукци. Цу даькъе задиел совгІа маьхала даьккхад 262 тони маьлдаьтта, 133 тони нохчам, 4554 тонн мерзача шурий продукци. 524 тони хььна йоаца продукци.

1979 шера машдаьттен хььна махчаши арахецара контрольни цифрай пхе шера план кхоачашъяьй.

Шерра социалистически яхь йоаржаьча комбината болхлоша толамца кхоачашйир пятилетка диъалагІча шера плани тІайнйца социалистически декхараши. Планал совгІа арахийцар 266 эзар сом мах бола валови продукци. Шера задание совгІа ехкай дукха продукци.

Пятилетка диълагІча шера арахеца йолаьйй укх тайпара керда продукци: ши бІаь грамм чуйодача коробкашкара расфасовани тІоа, ета шура, витаминизироваьни шура, 250 грамм чуйодача кьаьката пакеташкара кефир, ацидофильни шура.

Завода бригадашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай Къахьегама Сийлен кхоалагІча степена орден лелаеча Т. В. Ильиченко керте латтача шура чуттача бригада коллективо. ДІадахача шера 19 июле денз укх шера чотах къахьегаш я из. В. И. Ленин ваь 110 шу дузача денга пхе шера план кхоачашъе социалистически декхараш тІайнйцад цо.

Башха - дика производствени хьокхамаш а доахаш, белгалбаьнна ба коммунистически къахьегама ударникаш, маладчикаш Бойко Иван Семенович, Дудаев Ахмасалет Ибрагимович, Майлат Семен Демидович, машинист Юхнина Мария Алексеевна, операторий Бурлакова Мария Васильевна, Михайлова Клавдия Андреевна, проводникаш Басаев Даникбек, Степанова Анна Ивановна, кхы дукхха бараш а.

Пятилетка тІеххьара шу хьинареча къахьегама шу дара КПСС ЦК ноябрьски (1979 ш.) Пленума решенеш тІа белгалдаьккхачоа гІуланкаца жоп а луш, шурий комбината коллективо деррига ший низаш тІадерзадьд 1980 шера план хапал хьалха кхоачашъяра.

Комбината болхлоша социалистически декхараш тІайнйцад укх шера план 28 декабре кхоачаш а еш, планагІа лаьрхІачул совгІа бІаь эзар сома маьха шурий продукци маьхале яккха. В. И. Ленин ваь 110 шу дузача цІея сийна цар лаьрхІад укх шера биъ бетта план 28 апреле кхоачаш а еш, планал совгІа 60 эзар сом мах бола шурий продукци арахеца. Уж декхараш толамца кхоачашдергхиларах дог тийша ба комбината болхлой.

А. АМХАДОВ,
Грозненски шурий комбината директор.

Яхь дика вІаштІехьъяьккхай

ИттлагІча пятилетка план хапал хьалха кхоачашъяра, В. И. Ленин ваь 110 шу дузача цІейна сийленца накъбахара доккхийи белитохкамен декхараш тІайнйцад Старогрозненски бурув тохара балхий управленерча бурувдеттараша. Уж хапал хьалха кхоачашдара «ХІара балха денна — дикагІа Энаке», «ТІехьабусараш боацаш бе болх» яхача девизегІа шерра социалистически яхь йоаржаьй цар.

ИттлагІча пятилетка диъ шера план СССР керда Конституци тІайнйца ши шу дузача денга, 1979 шера 7 октябрга кхоачаш а яь, диъ шера планал совгІа цхьайтта эзари 3 бІаь метр бурув техад цо.

КПСС ЦК ноябрьски (1979 шера) Пленума решенеш, цига къамаьл деш КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела новкъоста Леонид Ильич Брежнева яь вывдаши указанеши, В. И. Ленин ваь 110 шу дизара хьакъехьара КПСС ЦК соцам чІоагІа раьза хинна тІайнйцача управленерча бурувдеттарашта денгара денга дикагІа хулийт шоай производственни технико - экономически хьокхамаш, шерагІа йоаржаю социалистически яхь.

Бурувдеттарий производственни технико - экономически хьокхамаш тоадара доккха новкъостал ду хадданза укхаза болх беча дикагІйолча опыта школо. Социалистически яхье хьалха латтача буровой коллективаша цу школе кхычарна дІайовзийт шоай дикагІйола опыт, толамагІйола балха методаш. Цар дувц шоай балха тІа аьттув боахаш дараш малагІа гІулакхаш да, нийсду кхоачамбоацараш халонаши дІаяхара мишта къахьег. Уж гІулакхаш чІоагІа пайдана хул бурувдеттарча бригадаш балха тІа.

Дукха буровой коллективаш я управлене пачхаьалкхен плани тІайнйца декхараши даим тІехкхоачаш а деш, башха-дика производственни хьокхамаш доахаш. Царна юкъе а белгалъяьнна я шера 5000 метр бурув а тохаш цхьан шерен ах шерен буровой йистеякхара йола инициатива дІайолаь Шуликин Георгий Александровича кулгалдеча буровой коллектив. Цун болам хьалхьийб кхыча бригадаша а. Царех я Снегирь Владимир Петрович керте латта цхьоагІча «Северни-Старогрозненски» яхача буровой коллектив, буровой начальникаш Заляутдинов Тагир Камалович, Воробьев Николай Федорович керте латта бурув детта бригадаш. Из болам тха балха тІа чІоагІа пайдана хиннаб яхаш дувц цу инициативагІа къахьегача бригадашкарча лаьттан ченаш техкараша. Шуликин Георгий Александровича бригада боламах къахьега йолаеннача бурув деттача бригадашна цинка лакхъеннай бурув тохара коммерчески сухал, кІезигагІа я буровой йистеякхарга дІайодаш йола балха ха, буровой балхашка дІадодаш дар. Уж керттера технико-экономически хьокхамаш да бурув тохача.

Цхьан бригадана лаьрхІача шера пхи эзар метр бурув а тохаш, цхьан шерен ах шерен хІара буровой йистеякхара бола патриотически болам дІаболабаьча Шуликин Георгий Александровича кулгалдеча буровой коллективо доакха къахьегама толамаш къаьстта дика да. Бурув тохара пятилетка задани дІадахача шера 31 январе кхоачаш я яь, хІанз 1982 шера чотах бурув тохаш я из коллектив. «Северни - Минеральни-17» яха скважина йоаккхача тоха дезаш дола 5375 метр бурув йиллача хапал дукха хьалха теха яьннай из бригада. ХІанз эксплуатационни колонна чІоагІьа яла йоалдаш я из. Укх бетта болх бейоалалийта лерхІ бригадерча лаьттан ченаш техкараша шоаш яьккха из скважина.

Шоашта карегІдьиначох кхоачамбаь Іеш оамал йоахача бурувдеттараша доккхий декхараш тІайнйцад пятилетка тІеххьарча шера а. ИттлагІча пятилетка задани укх шера 7 ноябрен шера план 25 декабрен кхоачашъе. шера планал совгІа 300 метр бурув тоха, В. И. Ленин ваь 110 шу дузача денга биъ бетта план кхоачаш а еш, планал совгІа 150 метр бурув тоха, скважинаш хьалъярга дІайода ха ши процент лох а еш. къахьегама овсарле задание цхьа процент лакхъе, планагІа лаьрхІачул совгІа бІаь эзар сома пайда бе. Уж декхараш шоаш тІехкхоачашдергхиларах дог тийша бола управлене бурувдеттараш хьинар айденна къахьегаш ба укх деношка.

Б. КОСТОЕВ.

24 ФЕВРАЛЬ — СОВЕТАШКА ХОРЖАМАШ

В. И. Ленин ваь 110 шу дизара советски халкъо къахьегама совгІаташ кийчдеча хана хуа вай мехка хІанзара союзни, автономни республикий, моттигерча Советашкара хоржамаш. Шоай деррига хьинар, уйла парте XXV съезда, КПСС ЦК ноябрьски (1979 ш.) Пленума решенеш, иттлагІа пятилетка толамца кхоачашъяра тІаерзаьй оаха яхаш дувц хоржамашта хьалхарча собранешка къамаьлаш дераша.

Дукха нах вІашагІкхийттабар Шалински районерча «Кавказ» яхача оалхазарий фабрике. Коллектива цІерагІа НГІАССР Лакхехьарча Совета депутаталла птичница-оператор Р. М. Хадаева харжа предложени елар. Гулбеннараша массава раьза волаш тІайнйцар из предложени.

Собране протокола тІа дІаяздаьд: № 157 йолча Буденновски хоржамий округе гІолла республика Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидаталла оалхазарий фабрика птичница-оператор **Хадаева Роза Магомедовна** оттае.

Аргунски «Пищемаш» завода болхлоша, инженерно - технически балхахоша, гІулакхерча наха хоржамашта хьалхарча собране Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа предприяте хьалха латтача болхлочун, фрезеровщица Х. Х. Хаджимурадова кандидат оттае цІи яьккхар. ТІоараш тохаш тІайнйцар из предложени.

Массава раьза волаш соцам тІаэц: № 158 йолча Гагарински хоржамий округе гІолла НГІАССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа «Пищемаш» завода фрезеровщица **Хаджимурадова Хава Хасеновна** кандидаталла оттае.

Хоржамашта хьалхара собрани безаме чакхъьлар Грозненски района «Куларинский» совхозе. Гулбеннараша республика Лакхехьарча Совета депутаталла харжа Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совета доагора промышленноста управлене начальник А.-Г. С. Дзортов кандидаталла оттае предложени елар.

Собране массава раьза а волаш соцам бир: № 73 йолча Куларински хоржамий округе гІолла НГІАССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа доагора промышленноста управлене начальник **Дзортов Сайдара Адилгиреи** кандидат оттае.

Цхьа барт болаш чакхъьлар «Чеченингушводстрой» ПМК-5 коллектива хоржамашта хьалхара собрани. Хьалха латта бетонщица, иттлагІча пятилетка ударница Л. И. Сухомлинова республика Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидат оттаяра предложени елар. Массане а хьаллаьцар из предложени.

ПМК-5 бетонщица **Сухомлинова Любовь Ивановна** № 155 йолча Аргунски хоржамий округе гІолла НГІАССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидат оттае массава раьза а волаш соцам тІайнйцар собране дакъа лоацаш хиннараша.

Республика Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидатура оттае хоржамашта хьалхарча шоай собране гулбеннабар Гудермесски медицински инструментий завода болхлой, инженерно - технически балхахой, гІулакхера нах. Социалистически яхье хьалха латтар, предприяте дикагІбарех йола болхло, завода гальваник М. У. Гайрабиева оттае цхьа барт хилар гулбеннарий.

Завода болхлой собране протокола тІа дІаяздаьд: № 91 йолча промышленни хоржамий округе гІолла НГІАССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа завода гальваник **Гайрабиева Марьят Умаровна** кандидат оттае.

Республика Лакхехьарча Совета депутаталла харжа пятилетка ударница свеклаш лелаер З. А. Гавазова кандидат оттае предложени елар «Кошкельдинский» совхоза юрта боахама болхлоша, специалисташа. Боахама къахьегамхоша чІоагІа могаеш хьаллаьцар из предложени.

ВІАШИ БАРТ А БОЛАШ

Массава раьза а волаш № 89 йолча Кошкельдински хоржамий округе гІолла НГІАССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа совхоза свеклаш лелаер **Гавазова Зина Абдулмежидовна** кандидатура оттае соцам бир собране.

Назрановски района Яндырски № 1 йолча юкъерча школа педагогически коллективо хоржамашта хьалхарча собране предложени елар Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа школа хьехархо С. Ю. Хашагульгова оттае. Къамаьлаш даьча хьехархоша хьаллаьцар из предложени.

Собране соцам тІа дІаяздаьд: № 116 йолча Яндырски хоржамий округе гІолла НГІАССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа **Хашагульгова Юсана Сахрет** кандидат оттае.

Хоржамашта хьалхара собрани хилар Назрановски трикотажни фабрике. Республика Лакхехьарча Совета депутаталла харжа швея Ф. Ю. Кашурзоева оттае предложени елар коллектива членаша. Массава раьза а волаш тІайнйцар из предложени.

Швея **Кашурзоева Юшана Фатима** НГІАССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа № 107 йолча Барсукински хоржамий округе гІолла кандидат оттае соцам тІайнйцар собране дакъа лоацаш хиннараша.

Хоржамашта хьалхара собрани хилар № 2 йолча Насыр-Кертерча юкъерча школе. Хьехархоша Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа республика Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. Я. Правенький шоай кандидаталла оттае предложени елар. Гулбеннараша массане а могайир из предложени.

Собране хиннараша массава раьза а волаш № 112 йолча Насыр-Кортовски хоржамий округе гІолла Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа НГІАССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **Правенький Николай Яковлевич** кандидат оттае соцам тІайнйцар собране.

Наурски района культура ЦІагІа РСФСР Лакхехьарча Совете хоржамаш дара № 958 йолча Наурски хоржамий округерча къахьегамхой викалий хоржамашта хьалхара собрани хилар.

Собрани хьайийллар Калинина цІерагІча совхоза директора П. Ф. Саблина. ТІаккха къамаьл дир «Чеченингушводстрой» ПМК-4 газоэлектросварщика М. Б. Касаева.

— Вай предприяте коллективо, — аьлар цо массава раьза а волаш РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидаталла оттаваьв КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель новкъост Леонид Ильич Брежнев — вай партен пачхаьалкхена гІоравьнна вола деятель, сийлахь - воккхача Ленина гІулакх дІахо кхухьар.

Дукхача шерашка Леонид Ильич Брежнева кулгалду КПСС Центральни Комитета, керте латт Советски пачхаьалкхенна. геттара доккха дакъа лоац КПСС-ен Советска правительстван чурен арахьарен политика оттаеча, кхоачашъеча. Депутаталла харжа кандидат оттаве цун цІи яккхарца, — йоах оратора, — вай дег тІара доккха баркал оал Леонид Ильича советски наькха иразеча вахара хьашташ цахаддаш кхоачашдарах, кьал а лоац боккъонца мога е ю Коммунистически парте хьаькъале политика.

Къамаьл даьчо дІахо дийцар № 958 йолча Наурски хоржамий округе гІолла РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа «Горскнефть» НГДУ оператора Щербинин Александр Ивановича кандидатура а оттаьлга.

Леонид Ильич Брежневгеи Александр Иванович Щербинингеи № 958 йолча Наурски хоржамий округе гІолла РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла шоаш хоржийта дехар дир совещание дакъа лоацаш хиннараша.

ХОРЖАМИЙ КОМИССЕ ЗАСЕДАНИ

Селхан, М. А. Мамаев председатель а волаш НГІАССР Лакхехьарча Совете хоржамаш дара йолча Центральни хоржамий комиссе заседани хилар. Республика Лакхехьарча Совете хоржамаш де кийчдаларах дола дош дийцар заседане. Цу дешах лаьца хоам бир Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретара Н. Я. Правенькен Гудермесски горисполкома председатела А. Г. Киндаровеи.

Хоржамашта кийчдаларах хоам беш къамаьлаш дир комиссе членаша П. М. Ачимзовас, Х. У. Курбанова, В. В. Губарева, В. Г. Горина. Наькъашка, салоІаш, командировке болча харжархошка кхаж тассийтара де дезарех дийцар комиссе члена облсовпрофа председатела О. С. Беляева.

Иштта заседане дийцар хоржамий участкаши хоржамий участкови комиссеши вІашагІйоккхарах дола дош.

Советашка деча хоржамашка кийчлуш республике дикка балхаш даьлга белгалдаьккхар Центральни хоржамий комиссе. КПСС XXV съезда, КПСС ЦК ноябрьски (1979 ш.) Пленума решенеш, иттлагІча пятилетка планаши тІайнйца декхараши кхоачаш а тІеххоачаш а дара, иштта ленински юбилейна сийленца накъбахара къахьегамхоша шоай берригга низ тІаберзабаьча хана кийчо ю хоржамашта.

Центральни хоржамий комиссе заседане протокола тІа белгалйир хургдолча хоржамашка кийчдалара хьакъехьа халкъа депутатий Советий исполкомашта сина рекомендацеш. ЧІоагІйир облсовпрофа помещене Центральни хоржамий комиссе членаша дергдолча дежурства график.

ХОРЖАМАШТА—ДИКА КИЙЧО

Город Грозверча Октябрьски районе 40 агитпункт я. 24 февряле Советашка хургдолча хоржамашта кхетабаь шерра болх беш я уж. КПСС райкома бюрос ханнахьа чIоагIбир агитпунктай заведующеш, совещанеш чакхъяьхай парторганизацей секретарашцеи идеологически дешашта болча цар заместителашцеи. Иштта, агитколлективай кулгалхой, парте райкома лектораши докладчикаши вIашагI а теха царца а семинар чакхъяьккхар.

Совещанешка а семинарашка а хиначарна дIадоакийтар хоржамашта кийчо еча юкъа цар де дезараш. Къаьстта теркам тIабахийтар КПСС ЦК ноябрьски (1979 ш.) Пленума решенешта, В. И. Ленин ваь бIаь итт шу дизара хьакъехьара КПСС ЦК сопама шерра пропаганда ярца из гIулакх айхха дувзаш чакхдаккха дезаш хилара.

Парте Октябрьски райкома пропаганди агитацей отдела заведующе Круглова Галина Александровнас аьнна:

— ХIара агитпункта тIачIоагIъяьй цаI керттерен массекх кхьйолеш парторганизаци. Агитпунктана болх машта бу дьоагаш тIахьожам лоаттабеш ба партеи комсомолен районий, райисполкома бехктохаме болхлой. ХIара агитпункте чакхъяха еа мероприятеш белгалйоахаш «памятка» оттаьй.

Со хилар хоза лостам болаш кийтъяьча «Гипроселькхозстрой» института агитпункте. Нах чубаха безам хургболча тайпара кийтъяьй из. Хоржамаш дар е дацар аьнна даим болх бечарех я из. Цун керте латт коммунистка Льянова Эльмарзий Марем. ТIера а чура а дика кийтъяь я № 44 йола хоржамий участок аьнна тIаяздаь йола из агитпункт. Хьалтеха йоаяи массово-политически балха план, дежурстве хила безача агитаторий графи, кхыдараш. Укхазара агитаторашка каст-каста ух шоай харжархой болча. Царца бе боагIеш бола болх чакхбоаккх.

Цу тайпара дика агитпункташ лоардIаш я цу районе № 7 йолча профессионально-технически училищера, горсанэпидстанцера, «Промавтоматика» опытни заводера яраш а.

Иштта, ди тIехьа шарагIа бараш латт хоржамашта кетабаь беш бола болх.

И. ГАДАЕВ.

АГИТАТОРАШТА НОВКЪОСТАЛА

Российски Федераци Нохч-ГIалгIайчени Лакхехьарча а моттиганиерча а Советашка хоржамаш дара кийчо еча дакъа лоацача агитаторашта долча новкъостала а харжархошта лаьрхIа я книжкай выставка кийтъяьй Калинина цIерагIча поселкерча № 5 йолча библиотеке. Цига я СССР, РСФСР, Нохч-ГIалгIай АССР Конституцеш, хоржамех йола положенеш, КПСС ЦК ноябрьски (1979 ш.) Пленума решенеш, цига новкъоста Л. И. Брежнева даь къамаьл, СССР Лакхехьарча Совета сессе материалаш, Сийлахь-воккха Ленин ваь 110 шу дизарах бола КПСС ЦК сопам. «Итт пятилетка» яхача цун тархе тIа да цу пятилеткана вай мехка халкъа боахам дегIабоалабеш карагIдаьнарах дуцца литература.

«Нохч-ГIалгIайче: экономика, литература, искусство» яхача тархе тIарча книжкаша довзийт вай республикана Советий Iаьдала шерашка экономически культурни хьакъехьа карагIдаьнараш.

Къаьстта моттиг дIалоац новкъоста Л. И. Брежнева «Юкъадиндалар», «ЗIамига латта», «Целина» яхача а кхыча а книжкаша.

Цига да советски демократи, партеи правительстваи чура а арахьара а политика йовзийтам дола брошюраш.

Ю. ЮСУПОВ.

КЪАХЬЕГАМА СТАЖ—50 ШУ

Йоккха говзал йола фрезеровщик, Социалистически Къахьегама Турпал Чехонин Павел Михайлович дика вовзаш ва хьу кийтъерашта лаьрхIа трелевочни тракторш арахецача Онежски тракторни заводе. Тахан цо — заводской династешта юкъе эгтара дуккагIа барех болча ЧехонингIар керттерволчо шийн къахьегама стажа 50 шу дизар деаду. (Династе эгтара хьалхара вийвал, жIой етта мастер Ф. Чехонин Петрозаводске балха вена 1776 шера Липецкера). Эгтара чIоагIагIа ветерано доккхал дераш заводера шийн ученикаш ба. Царех дуккхабарех инженераш, производства командираш хиниаб, хIаьта шоай хьехархочун чIоагIа сий деш а цунах доккхал деш а ба уж.

Павел Михайлович — болхлочун сий эгтара лакхагIа лоаттадеш вола саг, цунна карагIдиййнад Даьхено боккха мах баь дола гIуланхаш, дуккха орденаши медалаши еннай цунна.

Производства ветеран шозза хержа хинав СССР Лакхехьарча Совета депутатала.

Жюре член волаш из каст-каста вех болхлочун говзала хетаяь вай мехка а доазол арахьа а чакхйоахача дуьнена конкурсашка.

Павел Михайлович низ болаш а хьинар долаш а ва, хIаьта В. И. Ленин ваь 110 шу дизара сийна къахьегама вахте а этта толаме болх беш ва.

СУРТА ТIА: къахьегаш вола 50 шу дизарца Павел Михайлович Чехонин (юкъеваьар) даькъала вувца баьхаб цун учениками цунца болх беш бола новкъостийи.

С. МАНСТЕРМАНА сурт.
ТАСС фотохроника.

БIАРГ СИЙРДА КХОАБАШ

Шийла яр бийса. ТIатеIIа доаллар дохк. Массекх гIа гаьна вашка саг бIаргкъайла воалар. Кулг а айдаь социйр цхьан кхалсаго шийна духьала йоагIа милицейски машин.

НиI хьайийллар машина тIа аьттехьа вагIачо. «ДIа ма вахийталаш дIа водар», — аьнна цхьан оагIорахьа кулг дIахьекхар кхалсаго. Сиха тIера Iо а нийкха, цо хьахьекхача оагIорахьа дIаведар милиционер. Юххьанца цунна гуш ца хинна саг гучаваьлар. ТIехьаудача сага когаша ду тата хеза, кхетадир гIаьрахочо шийна тIаккхуьш оарц долга. Цкъа юха а хьежа ма даггара ведар из. Юха а къайлаволаш ляттар. Милиционер масса вадийтацар тIаййхача кетаро. Сиха тIера Iоккхессир цо из. Ер тIаккхе воаллача хана хьалха удар, картах тIех а ваьнна, наьха коа чуийкхар. Цунна тIехьа чуваьлар милиционер а. Бакъда, массанахьа хьежача хьанораванзар цунна ше тIаккхе гIертар. ТIаш аьнна вайна дIаваьлар.

Иштта из хьувзача хана коа чуваьлар цун новкъост. «КоравагIац сона, шайтIа, нарара ваьннаь», — аьлар цо гIайгIане. Коа латтар цхьан хана жIали чудоалладаь ардакхех яь йоккха бу. ХIаьта из мара кхы совлена хIама йовцаш цIена дар хов. Шийн дагахьа, хьанна хов» аьнна цу чу хьежар милиционер. Хьаноравир кхалсаг яйха «сийра кIант».

Машина тIа ваьккхар из милиционераща. Цо яйхача сесаго барт беттар цунга, хьаба са дошо гIоз, ахча йоахар.

Кхалсаг новкъа кхетача хана Грозненски консервни завода а цунна гонахьарча предприятей а боахамашка хьожаш посте вар Сапаев Кюри. Общественни порядок лораеш кхыбараш бар. Бакъда, цо цIаккха а дитадац общественни порядок лораяра гIулакх са гунахьа дац аьнна тесса. Социалистически руаъкъа лорадара, советски граждании вахар сатеме хилийтара гIулакх деза хеташ кхоачадеш ва Сапаев Кюри.

Цкъа консервни завода юххерча тIаь йисте из латташ цхьан саго хоам-бир цунга кирпичний завода улувуча, дохаде кийчдаьча, чубоаьха нах дIабаха даьсса латтача цIагIа кхалнаха низ беш маIа нах ба, аьнна. Шийца кхы цхьаькха новкъост а ваьккха цига вахар Кюри. Ваь зIамига саги юккъерча ханара ши кхалсаги яр цIагIа. Ераш бIарга ма бийнге а елха йодаелар шаккхе а кхалсаг. Ростовера да тхо, гаргара нах болча дахьбадар тхо. Машинаькъа вокзалера укх шинне, шоашта 10 сом ахча делча гаргара нах болча дIадутаргда, аьнна, аккхар машина тIа хайшадар тхо. Аккхар укх чу а кхайса, низ бу тхона, лхаш дувцар кхалнаха, хьахьувкхар шоай паспорташ, шоаш Ростовера хилар бакъдеш.

Кюре шийн новкъостаца лийца дIабигар «сакъерда» дагахьа арабаьнна хинна «кIантий».

ХIаьта консервни заводера, духха комбината цехера лоч къаьль продукташ, духх ийца болха нах цкъа совцабаь Iийнавац Кюри. БIарг сийрда кхоабаш лораду цо социалистически руакъа.

ДикагIболча милиционерий цIи йоаккхаш эгтара хьалха хьовхир Грозне Ленински района чурча гIулакхий отдела начальника новкъоста Кудаева воккхагIвола сержант Сапаев Кюри. Шийна сина задани ханнахьа, тешаме, йнааза кхоачашъеш саг ва из, аьлар цо. Из латтача посте гIулакх хила ма доагIара хургхиларах дог тийна да тхо, йоахар цо.

Деррига а кхо шу мара дац Кюри милице болх беш вола. Цу лоацача хана цун кхийнад шийн сий доаккхаргдола, тешам болийтаргбола гIулакхаш-де.

Шийна карагIдаьнначох доккхал деш, хоачох кхоачаш беш вац Сапаев. Цо хаддаза лакхъю шийн образовани, балха говзал. Милице балха воагIача хана бархI класс яьккха вар из. Цул тIехьагIа сайрийнарча школе деша ухаш йистенкхар цо цхьайтта класс. ХIанз Сапаев Кюри милице Астраханерча школе деша вахь кийчлуш ва.

Дезаденнад цунна ше каральца гIулакх, вахаре шийна безабеннача къахьегама новкъа ваьннав из. Цу хIинай шоай бахьан эттар. ВорхI шу хьалха Советски Эскаре гIулакх даь а ваьнна цIавеча, ше ваьхача Советски района Кирова цIерагIча колхозе болх бе волавелар комсомолец Сапаев Кюри. Цо кагийча нахан мехкараштен хьокхам телар дика къахьегарца, общественни вахаре хьинаре дакъа лацарца. Юрта меттое, районе а дика зоархIаш комсомолец вар из. Кагирхой вахаре шийн гунахьа доацаш цхьаккха хIама лерхIацар цо. Машар боаца къовсам лоаттабора дIаяхача замах юкедисача воча гIулакхашта духьала. Цу тIа гIолла хьахилар Кюре милице гIулакх де вахара йола уйла а.

Комсомола райкомо мога а даь милице балха вахар Сапаев Кюри. Денале гIулакхаш карагIдаларагIа цунна баркалаш кхайкадаьд республика чурча гIулакхий министерства а Ленински района чурча гIулакхий отдела а кулгалхоша, премеш тийнай.

Советски халкъо коммунизмага додаш беча новкъа шийгара дуккхагIа пайда баргбола гIулакх лоаш а из кхоачашде гIерташ а ва Сапаев Кюри.

Ю. ЧАХКИЕВ.

ХЬЕХАМЧА—КАГИРХОЙ ДОТТАГIА

Болхлой класс даим хин вай шийн векаметта дIлоттаргйолча тIехьен йоакхо еш, хIаьта социализма заманга даьча боккхагIчар дуккхьашха балха эттачарна хьехамчаш лоаттадега массе хана эргадуалаш тоадеш хьадинад. ХIаьта цу хана из декхар кертарча даькъе къахьегама кхетам баларца доалаш хиннадале, тахан цун маIан кхы а шерденнад. ХIанзара хьехамча кагирхо болх бе Iомаварах валац, из декхарийна ва цун идейно-политически а нравственни а кхетам лакхбаларга хьажа.

Тха «Малгобекнефть» НГДУ хьехамчий декхар кхоачашдеш ва лакха квалификаци йолеш производстве хьалха латтеш 43 болхло. Царна шоай декхар кхоачашде гIо ду тха мехкадьттен гази йоаха предприяти республике эгтара къаьнагIчерех хиларца коллективе шортта йIаьхий къахьегама традицеш а дуккха къахьегама ветеранаш яьла болхлой а хиларо.

Оаха доккхьа ду укх тIехьарча кхаь шера тха управлене къахьегача къоначо болхлоех цхьаь цхьаьне хаьшахьара хIама ца дарах, хIаьта уж шин бIаь болга хийча хоарда из чIоагIгIа лоарIам бе боагIаш хIама долга.

Хьехамчий болам дегIабоалабара кулгалдеш я итт сагах латта совет. Цунна керте латт НГДУ керттера инженер К. В. Матвеев. Совето шийн болх планагIа лелабу.

ХIанз хьехамчаша бIарг лоаххаш ва 34 кагирхо. Царех дуккхачар шоай балха говзал лакхъяь ца Iеш болх бела кагирхой школашка, техникумашка, вузашка шоай дешара боарам айбу, шерра дакъа лоац общественни вахара юкъе а.

Керда балха отта кагирко договор а дийя лакха квалификаци йолча болхлочоа е инженерно - технически гIулакхаш кхоачашдечоа, керттерча дакъе мастера тIачIоагIау. Хьалхе а белгаадоах цу дакъе хьехамчо а кагирхочо а къаьст-къаьста ши-шийна тIаьма декхараш. Хьехамчал леладара индивидуальни санна, групповой а формах пайда ийбу тхьанцига. Совето оттаьча плана тIа дIаяздаьд эгтара толашагIбола хьехамчий белгалбоахийта а цар балха опыт йоаржаелта а Iалашдерда, аьнна.

Хьехамчалах кагирхошта кхетам балара лоархIаме гIулакх лоархI тха партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша. Цар из болам дегIабоалабара эшараш теркалду хIара шера шоаш чакхйоахача идеологически мероприятешка.

Вай социалистически общество даим дегIаухаш чIоагIлуш я. Цунга хьекъал тоалуш шерлуш боагIа кхьа сахкетам а. Нагахьа санна вай тахнара кагирхой новкъе эттагIча шерашкарчарна вIаши нийсбича а дукха эргалоаш корорgъя. Таханарча кагийча нахан мехкараштен Iилмаех, дуненах, общественни дахаца довзараш дуккха кIоаргагIен шерагIен да. Цу тайпарча кагирхой хьехамча хила безам бар ше а хила веза вхьза вай хахара саг. ТIаккха мара карагIдаргдац цунна хьехамча хилар тарра хIара денна шоашта хьалхашка уттта декхараш толанца кхоачашде.

ХIаьта уж, вайна ма харрa, кIезига дац: говзал бокъонца караерзаялда кагирхошта гIо дар, уж лертIа технико - экономически минимумах чакхбовлий хьажар, шоай декхарашца бувзабенна боаца болх къоначарна тIа ца бехкийта хьаделар. Цул совгIа, Iилматехнически знанеш Iомае новкъостал де доагIа (хьалхалаттача опыта школе дешийтарца, лаьрхIа технически литература, керда инструмент, оборудовани дIайовзийтарца). Иштта йоакхо виза ялац коллектива революционни, тIема, къахьегама традицеш къоначча тIехьенна дIайовзийтара, цар сий дергдолаш уж дIахо ебаергйолаш царца кхетам балара, уж дисциплина йолаш, общественни вахаре хьинаре дакъа доацаш, къахьегама коммунистически договор ийла долаш социалистически доалахье лорасеш хилийтара.

Цу тайпара, дааза шоай декхар кхетадеш а кхоачашдеш а ба тха дикагIбола хьехамчаш - мастераш А. И. Погоров, А. Д. Коноев, П. Н. Самсонов, С. М. Терлоев, химически лабораторе заведующа Е. Н. Макаренко. ХIаьта белгалдаккха доагIа шоай вахара чIоагIача новкъа шоай хана уж бахьараш а хьехамчаш хиннарга.

Цудухьа геттара бакъахьа даь хIама лаьрхIа доагIа царна лаьрхIа шин шера йолча программагIа тхьанцига курсаш вIашагIйохкар. ХIанзарча хьехамчех дуккагIбараш цига дийша баьнна ба. Царна цига яйзар кхетам балара педагогикаи психологеи цхьайола къайленаш.

Иштта, хьехамчий болам шерагIа боаржабара гIо дир тхона вай мехка из гIулакх ахтаро хьаяха дIадоладаь йолча Ленинградски «Электросила» яхача заводе а баха цар опыт йовзаш хиларо а.

М. ДЗЕЙТОВ,
«Малгобекнефть» НГДУ кадрий отдела инженер.

БАМ-а Центральни участок. Ханал хьалха эксплуатаце дIаяхай Тында — Беркакит яха 220 километр йола лини.

Цу наькъо вIашагIйоаз мехка промышленни центраш БАМ-а зоне эгтара хьалхара ярех йолча дуккха кIер боалача моттига базе хьалъеча Къулба-Якутски территориально-производственни комплексаца.

СУРТА ТIА: Тында—Беркакит яха лини.

В. МАРИКОВСКИ сурт.
ТАСС фотохроника.

Iилман техникан горизонташ

КОСМОС—ЮРТА БОАХАМА

Лаьттан сурташ даха болабеннаб советски космонавташ практически «Востокийи» «Восходийи» хьалхарча старташка дена. Эксперименташа хьахьекхар сурташца дуккха халкъа боахама декхараш къестаде йиш хилар, амма цу хана кхетадир цхьаькха а: дилла доахаш дола Iаьржакlай сурташ дилла а хьдда йола информаци ялара кхоачам болаш ца хилар. Цар новкъосталца хала да, цкъаза вIалла вIаштIехьа а дац еррига Iалама образованеш тешаме къестае, цу тIа а уж миштай дуаца, масала, юртбоахама культурай кхачар. Специалисташа вывод бир: хилаза яргьяц тайп - тайпарча спектральни диапазонех болх беш йолча аппаратий комплекс аьнна. КховзткъалагIа шераш чакхдоалача а кховзткъе итталагIдараш доладеннача а хана цу тайпара йола аппаратура интенсивно практикана юкъе кхаьха йолайир. Из уьттайир «Союз» дуккхача кемаш тIен практически ерригача «Салют» оалаш хиннача станцеш тIен.

Шийн классах йолча аппараташта юкъе шийн тайпара йола космически рекордсмен а хинна дIаэттар «Салют-6». Духхьал эксплуатационни характеристкашка диллача меттел, мехка юрта боахама хьаштаешен чулоацача Iилмани прикладнойи тохкамий боарамгеи диллача а. Ши шу совгIа да станци космосе лела. Цу хана цун борта тIа болх беш хиннай кхоъ керттера йIаьххача хана болх баь экспедици, хьалхаьча юхаейа яиъ экспедици — ерригаш а 14 космонавт, Чехословаке, Полша, ГДР викалаш а юкъе хинна.

Дистанционни зондироване керттерча средствай хьисапе пайда ийбир «Салют-6» яхача станце тIа КАТЭ-140 яхача воай мехка хьайъча шера формат йолча топографически аппаратах, ГДР хьайъча МКФ-6М оалача многозональни камерах, «Спектор-15» яхача болгарски спектографах, хIаьта иштта дилла а лелаеча массекх тайпарча фотокамерех. Съемкаш йора космонавтаща доахача цIена визуальни земашца цхьана тар а еш.

КАТЭ-140 аппарата гуш ба 450 километр шера бола лаьттан оаса. Цхьан кадра тIа «дIаийсьо» 200 эзар квадратни километр йола территори. Шин-пхе минута кема додаш «Салют-6 борта тIара доахалора космонавташка авиационни способагIа цар карташ оттадара цаI-ах шу — шин шу дезардоача районий сурташ.

МКФ-6М яхача ях диапазой йолча камера кIезиг-дукхй модификаци яьр хьалхагIа лелаяьча образецашта юкъе: касеткаш юхайза механизм лелве аттагIа хилар, цар дуккал бархIнега кхоачаш лакхделар, тешамегIа хилийтара камерана электронни управлени ю резервни блок оттайир. Балха тIа аппаратуро хьахьекхар ше геттара дика хилар. Духхьал тIеххьара 175 денней бийсвнен лаьрхIа йола экспедици цу тIа йолаш Владимир Ляховгеи Валерий Рюмингеи кхаьчар лаьттан тIехени Дунен океана къаьст - къаьстача районийи юкъара майда 100 миллион квадратни километр йола 6 эзар сурт.

«Салют-6» яхача станце гу 55 параллела къулбехьа яда СССР районаш: Российски Федераце лаьтта Iаьржа доаца зона, Украина дакъа, Казахстан, Юкъера Ази, СибарегIе, Гьийара Малхбоале. Духхьал укхаза вIаштIехьдаьккхадар дистанционни зондироване эффективность мел- [illegible] тIа — «юртбоахама [illegible]наш» тIа — земаш доахилга. Эксперименташта планирован еш, кхетадеш да, теркал йора из е воаж экспедици цига хинна шера кертера ха (Iа, бIаьсти, аха, гуйра). Иштта, йIаьххача хана цига хиннача Юрий Романенкаи Георгий Гречкои юкъе а йолаш хиннача хьалдарча экспедице болх бир 1977 шера декабрь бетта дена 1978 шера март бетта кхаччалца, зувш йола территори керттерча даькъе лай кIал хиннача хана. Цудухьа космонавташта хьалхашка лаьтта керттера декхар дар кхашхара лай запасаш мелла, лоамашкара хиш дуьдувлача шаний ареший низ меллаб хар. Цу данней кIийлен тIа специалистий йиш хургья цу е вокх юртбоахама культура хьувкъама дикагIа прогноз е.

1978 шера июнь бетта дIадолабир болх Владимир Коваленкои Александр Иванченкои. Iалам довзара даькъерча кхьча экспериментаьта юкъе къаьстта теркам тIабахийтар космонавташа Сальски юртбоахама полигона (Къилбаседа Кавказ) сурташ дахара. Укхаза ба дIадув деррига лаьтташ дукха совгIаэшашагIа доацаш 100 эзар гектар хургдола боккха пхиъ боахам. Кхай доазонаш, малагIа культураш я дIайийнараш, уж дика-во миштай — из дерриг дика техкадар космически полет йола а ялалехьа самолеташ тIарен лаьттарча средствашцеи. Уж даннеш шоашка хилар бахьан долаш специалистий йиш хулар уж даннеши космически сурташи вIаши нийсде. Из тайпа болх космически информацеш ещ йолча дешифровкай ниййсая лакхъяра тIаберзабаь ба.

Башха дукха ха йоаццаш а тIехьа балхий цхьадолча тайпашкарча дешифровка нийсал, масала, цкъа дIайийна юртбоахама культура малагIа я къоастадеча хана балха лакха хилацар — 80-нехаьра 90 процентага кхоачаш мара. ХIанз хоалуш лакхъеннай из. Специалисташта хетточох, принципага диллача из кхоачамболаш да севооборота планаш кхоачашъечеи землеустроительни балхаш чакхдоачеи тIахьожам лоаттабара.

Космосера доаха земаш мел лоархIаме да хьахьокх укх факто. Юртбоахама лаьттан 680 миллион гектараш совгIа да вай. Цунах кхоалагIа дакъа гарггадар оана лаьтта да. Лаьттах пайда эцара карташ чехкка хувцалу. Дукха совгIа-эшашагIа доацаш хIара пхи шу массаза доал уж 5—10 процент кердадаха дезаш хул. ХIаьта иштта хул, нагахьа санна юкъцараш йIаьххача хана лаьрхIа объекташ хилча: гIишло, наькъаш, хий лоаттаду моттигаш. Нагахьа санна юкъера дIайийнача хIамай структура хилча, ситуаци дуккха сихагIа хувцалу. Масала, хьалхагIа яь хиннача экспериментех цу лакхе йийцача Сальски полигоне космосен лаьттан тIен дахьача земий даннеех аьха лаьтташ 6 процент башхало йолаш хилар. Цул бахьан да карта оттадара процесс йIаьха а дукха къахьегам чулоацаш а хилар. Цхьадолча даькъе къадала кхуъ цар уж химатоха нийчдеча юкъа.

Iалама ресурсаш тохкаш, цу дакъе юртбоахама ярах а, хIана укх сахьате эгтара дуккагIа теркам тIабохийт мехка кIезига нах бахача районашта — ара доакадеш доахан кхоабача, ца оахача лаьттайи ахьайссаленийн зонашта. Космически суртех пайда а ийбеш хIанолехьа хьадаьд, масала, Калмыке, Туркмене, Казахстана къаьст - къаьстача районий почвенно - географически карташ.

Дуккха керда информаци кхаьчай Ляховгеи Рюмингеи. ХIана укх сахьате из кийтъеш я. Перспективе Iилмахошта хьалхашка чIоагIIа лоархIаме декхар латт: беррига мехка масштабе лаьттан ресурсех пайда эцара генеральни схема оттаяр. Из декхар къоастадергда, кхетадеш ма дарра, космически техника юкъе а йоалаь.

Таханарча дийнахьара космически хьисапе лаьтта леладара актуальнегIа долча де- [illegible] ар, хIана аьлча дуккхал специальни проекционни множительни аппараташ, специализированни ЭВМ мара лоархIергьяц Iалаьмате дуккача космически информацех, хIаьта цун мара вIаштIехьдаргдац из пайда эцара кийч а яь дIаттела а. Цу тематиках дола дуккха тохкамаш, космически хьисапе лаьтта леладара кхача лостамаши а санна, «Интеркосмоса» чудоагIача мехкий специалисташца цхьана ду вай Iилмахоша.

Михаил ЧЕРНЫШОВ,
АПН корреспондент.

ЮКЪЕДОАЛАДИЧА ПАЙДАНЕ ХУРГДА

ЛАКХЪЕ УДОБРЕНЕШ ДИКАЛ

Юртбоахама культурай хьувкъам лакхбар — лаьтта леладерашта хьалхашка латтача керттерча декхарех цаI. Къаьстта лоархIам болаш хул цунга диллача органически удобренеш лоаттаяр цар дикал лакхъяри.

Кировски областа, боахамашка йоккха опыт Iоаль! хьайбаш латтача гIишлоашта юкъе хьалъяьча йIоахъаьча кхойоатторгашка компостни кийтъярех лоаттаярех тешаме а экономични а способаш юкъейоалаяра даьнгье. Царех пайда эцаро дикка кIезигду доаш дола кхо, хIаьта из керттердар а да, бIарччача шера гIора ца еча компосташка латтача активни биологически процессашта регулировани а ю. цунца удобрене луш бола пайда сов а боаккхаш. Цул совгIа, удобренеш лоаттаяра цу тайпарча способо йиш хулийт ерригача доахан чусоцадаьча хана уж Iове, компосташ юкъ-юкъе-дIа-ела а йоахаш царна эксплуатаци ярга-дIадодар сов-дергдоацаш.

Уж лоттаю котлован бутувча бетонах ю, лаьттанна тIера дакъа-м кирпичний бIоагIий а долаш дахчан хиза йиш я, хIаьта тIера шиферца къовл дахчан решетка а йийя. ГIишлон йIоахала шиннаа оагIорахьа транспорт чуй а аряяла а йиш хургйолаш пандусаш а йолаш моттигаш ю.

«Заря коммунизма» яхача колхозе хьалъяьча кхолоатторга эксплуатеци ярах цо шера лу 500 тонн дикагIа йола компост. Из хьалъярга дIадахар цхьан шера юхаметтаоттар, цул тIехьагIа шершера 10 эзар сом пайда тел цо. Цхьабаькъа дIахорча опыто хьахьекхар, кхолоатторгаш 1500 — 2000 тонн чухошаргъяраш яр гIойленагIа хилар, хIана аьлча цига вай промышленносто арахецача кранбалкаи гидравлически грейфереи гIонца механизаци е йиш я балхашта. ТIеххьяра цIи аьккхар хьае йиш я «Сельхозтехника» районни мастерске а. Уж юкъейоалаяро торо хулийт цу помещене чу матIахьа латта компост нигае, аттача доах из тIайоттара балхаш.

ДIАДАХИЙТАР СИХА ЮХАМЕТТАОТТАРГДА

Доахни чуоттадаь кхиба йIоахъянза йола майдаш хьалъяро торо хулийт гIишлош хьалъярга дIадодар чIоагIгIа лохде а цар конструкцеш вIалла а чоалхане боацаш хилийта а.

Дуккхача шерашка толамца эксплуатаци еш я БССР Гродненски областерча Ленина орден лелаеча «Прогресс» яхача колхозе 1000 бежан керта лаьрхIа йола бIаргчача шера чуоттадаь доахан кхобара йола майда. Цунна лаьрхIа а 84х18 метр боарам бола ши здани, 126 х 9 метр боарам бола дIохьано хIама дехкача хьаьшта тIера шиъ тхов, доахан лелаш дола коаваш, цIера духьалара резервуараш.

Доахана лаьрхIача цхьа пролет йолча здаьнеш кIийле я аьнна бетона рамаш. Тхов санна, иштта цкъа сеагIорахьара пенаш а хьадаьд асбоцементни листех, хьалхарчун дараш — сборни аьшка бетонни обрешетка тIа, хIаьта йоалагIчун, — металлически фахверка тIа. Хьайбашта хIама декхача хьаьшта тIера тхойнаш аьшкабетонни колоннаш тIа латтача металло-дахчан аркаех даьд. Царна тIаюл шифер дахчан обрешетка а йийя. КIийле шинниахьа а — еррига бетонни я. Укхаза юкъейоалаьча конструкцеша геттара кIезигйир майдаш хьалъярга дIайода ха.

Чуоттадаь кхиба хьачуйийту доахан 12 — 14 бутт бежле хул, хIара здане 125 бежан корта юкъе бола яь групна а йийя леладу уж, царна юкъе я металлически зIанарех яь карташ. Хьайбашта доаньар лу КТУ-10 оалача мобильни доакъар теларгашца, хий уж лелара даьча новкъа йоазанача АГК-4 яхача автохийчела дергашца меладу. Помещенешта чура кхо арадоах хьайбаш дIадалла хIама дика даьлча, хIаьта тIера къайла йоацача майдашкара даьккха деза ха тIандаьчача, бульдозерца.

Майда хьалъярга дIаяха средстваш — 280 эзар сом юхаметтаоттар хьалхарча шерре а. Чуоттадаь кхобача доахана 2400 центнер дукх тIаккхийтача. ТIаккхийттача дукха центнерага дIадахача 70 сомо (дIабаха къахьегам 3,4 сага-сахьат а долаш) бахьар йIоахъянза йолча гIишлоша чуоттадаь доахан кхабар лакха экономически эффект йолаш гIулакх хилар.

Е. ХМЕЛЬНОВ,
журналист.

Тахан — Мордовски АССР 50 шу

БIубенна гIа боахаш я республика

Советски Мордовски автономни республика вIашагIъелла-ча дийнахьа денз 50 шу дизар доадеш я тахан. Ах бIаь шера цхьан хана тIехьайкка хинна из экономикех культуреи дегIайоалаара даькъе доккхий толамаш доахаш накъаенай дезача цIейна. Цун таханара индустриальни сибат хьахьокх машиностроени приборостроени, светотехнически, электротехнически, химически промышленносто, гIишлои материалаш арахецаро, Iилма-технически прогресса хьалхарча мугIарашка латтача цун кхыча доагIъоша.

Республика юртбоахама продукци йоаккхаш я 330 йоккха колхози совхози.

ДегIаенай мордовски халкъа культура. Республике болх беш я аузаш, техникумаш, культурно-просветительни учреждений сеть. Республика столице — Саранска арадувл моши, эрзя, эрзий меттала газеташ. Театрашка эрзи дукени классикаши пращца цхьана увттаю мордовски драматургий пьесаш.

Мордове къахьегамхоша В. И. Ленин ваь 110 шу дизаран республика юбилейнех баха ма доагIара пехъа бахара тIехьа лхь йоаркальй. 3 эзар совгIа болча болхлоша, дукхача предприятешна, колхозашна, совхозашна, хаьал хьалха кхоачашъьяй пятилетна диъ шера цаданеш. 400 таргга сагох цхьайолча коллективашеи кхоачашъьяй пятилетка.

СУРТАШ ТIА: 1) республика столицера город Саранскера профсоюзий культура Дворецa музей.

2) Краснослободски районa «Советская Россия» яхача колхоза культура ЦIагIа цIейна хотиньча сайренга кийчлуш ба. Керда программа кийчъеш ба художественни самодеятельноста доакъошхой.

3) «Мордове юбилейна — даха ма доагIара кияъа гIо!» — цу тайпарча девизагIа болх беш я «Светотехника» яхача Сарански объединене — республике эгара йоккхагIа йолча предприяте коллектив. Люминесцентни лампаш арахецаш йолча линеех цаI.

В. ВОЙТЕНКО сурташ.

ТАСС фотохроника.

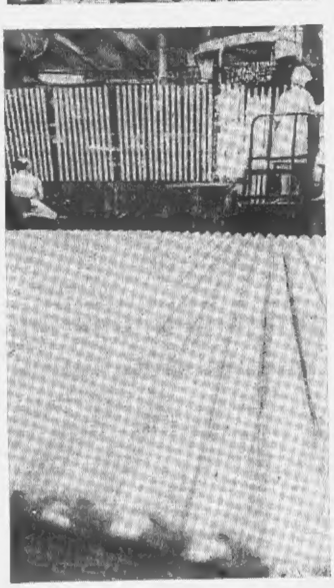

Бехктокхамеча балхаш тIа

Укх деношка Урус-Мартановски района Мичурина цIерагIча совхозе специалистий заседани хилар. Массане а хьинаре дакъа лоацаш, хьашт долаш, сакъердаме хилар из. Дувцача дешай бала боацаш цхьаккха а вацар. ЛоархIам болаш дукха къамаьлаш хилар пятилетка дихьлагIа шу толаме чаккхдаккхарах, юрта боахаме IилмаIа, техникана, хьалхалаттача опыта карагIдувларех лаьца. Цига къамаьлаш даьча бригадираша, юкъерча звенох болча специалисташа корта бола бахьанаш а кхувлаш, экономически анализа а еш дувцар совхозе сомий бешамаш лелаелга дегIадоаладарах бала тарлуча пайдах, 1980 шера кIеж етташ тIадамаш легадеши сомий бешамашта хий деттилга вIаштIехьдаккхара проектно-сметни документаци кийчъяь яьнна хиларах.

Мичуринцашна деррига балхаш цхьатарра дика кхоачашдаь чакхдаьккхар юрт боахама шу. ГIадвугаш да кхапиш, сомий бешамашка, хьайбай боахаме дакъа толамаш. Уж районе эгара динагIа да. Шоаех шоаш дувц факташа. 1976—1979 шерашка 2,3-зза дукхагIа сом баьккхаб совхозе нIсаргIча пятилетка нэзал йолча хана баьккхачул, баьцадаараши шурен — 120, дулх — 142 процент. Шера юкъера лаьрхIача хIара гентара тIара чукхихьача ялатий хьувкъам 35,5 центнер, вешта аьлча нIсларгIча пятилетка хIара шера кхихьачул 8,7 центнер дукхагIа ба. Пятилетна диъ шера къахьегама оисарле 178 процент лакхъеннан, хIаьта болхлой алапи — 157 процент.

— Толамаш динагIа доих, — раьза хинна йоахар специалистий совета председатела, совхоза директора Ваха Якубовач Зелимханова, — хьаькъал долаш, шоай гIулакхах дика кхеташ, нах шоашта тIехьабаха хоиш бола юкъерча звеной специалисташ производственни участкашта керте латтача моттигашка.

Из директора шийна дика довзаши кхетадеши гIулакх да. Из ма хиннавий механизатор, звеньевой, бригадир. Массадолча лагIах чакхваьннав. СовгIаташ тайпнад цунна: Ленина ордени Къахьегама Цеча Байракха ордени.

Ваха Якубовичв хьабосийтар сона специалистий совета заседани доакъошхой. ЦаI шоллагIчох вовзаргвоацаш — производство дика вIаштIехьъяккха хоеш ба берригаш а.

Сом кхебара плах цхьанна а шера кхоачашъяцар сомий бешамаш лелаеча № 5 йолча бригидо. Бахьан малагIа да? Совхоза юкъарча собрание, парткома заседане цхьан шоазаш оттадаь Iийнадацар из хаттар. Цунна жоп лаха гаьна ваха везаш вацар. ТIаьръюкъе уллаш санна шаьра гуш дар долла хIама. Бригаде, оалаш ма дарра, шинна а кога астагIа яр къахьегама дисциплина, формална леладу хIамаш дукха дар яхьа юкъе, болхлой балхаш тIара дукха хувцалора. Дукха бараш бIаьсти яллар-ца дIаьхача сона тIехьа а баьле гаьнарча моттигашка дIаболхар, хIаьта гуйре тIехьаяххалца цIабагIацар.

ВIашагIкхийтта барт тайна, кхотаенна коллектив ца хилар Iадкъаш дар.

ХIаман йоаххо йоацаш волча цу бригада кулгалхочунцара дукха ха алалехьа къаста бийзар совхозерчар.

Ши шу хьалхагIа парткомо предложени а сина цу бригадана кулгалде оттавир цул хьалхагIа совхоза керттерча агрономалла болх беш хинна Бибулатов Абуезид. Новкъосташта бIаргагучча хьалхийнав Абуезид. Механизаторалла болх баьб, Горски юртбоахама института агрономически факультет заочно чакхъьккхай. ХIаьта цуцах доалла эгара динагIа дар фуд аьлча, шийна тIадилла гIулакх раьза хинна, хьинар айдаь дIадоладир Абуезида эгара хьалхарча деношке а денз. ХIаьта хIанз, къахьегама гIулакхаща юкъарчал доацаш вувзавенна, балхий хьалхарча юкъаго латташ волча цунна хов эшшача минуте дика дош ала, шийгара масал а гойташ нах шийна тIехьабаха.

Геттара хьаьха денз а оалаш хиннад: хало дIадехараш кулгалхочо нIоаргагIа кхетадарах, производствана нийса доал де цунна харах, цун творчески инициативах тийша дукха хIама да.

— Кулгалхочоа ха доза, — йоахар В. Я. Зелимханова ше дIадоладаь къамаьл дIахо а деш, — наха фу хет, уж фу деш ба, цар малагIча оагIорахьа гIа боах, кох мича дIаккхийттаб, цул тIехьагIа царна малагIа повкъостал де деза, нийсача никъа тIа уж мишта боахаргба. Хьаким вар, кара хIама дар аьнна хилац авторитет, на шийшъ лертгIа саг хиларах, гIулакх довзаш, хьехамца болх бо хоаш хиларах хул. Цу тайпарча кулгалхочо наькъ инициатива екхалийтац, мукъа хец яс, творчески хьинар айду. Цхьаволтов, шо укхазенаш дIаелча хет, хIанз доала хIама а даьтта хьекхача санна дIагIоргда вьна. Мичарв вIалла авттехьа а хилац из укх принципагIа: дукхагIа Iийхача динагIа да? Дац. ГIулакх вIаштIехьдаккха ха деза. Тайп-тайпарча гIулакхаш тIа а волаш айса болх беш дIаккхача шерашна бокъонца дог тийшад са: цхьатара нах боацаш ба — массаволча сага шиший я оамал а кхел а. Саг вовзараи цун дагара дар харан дег тIара къамаьл доха деза цунца, цунга из хьадувцийто, цун йоаххонца даьа лаца хье кийча хилар дIакхайта ха деза. Цу наькъаца дIаболабаьб шиш болх кердача бригадира. Нах цу нах тийшабаь, цунна тIехьа баьннаб.

Цу бригадо со массаза нах, дяна шиш балха тIа корагIвоагIа совз А. Бибулатов: е шийна карарчарна уллув дIа а етта болх беш хургва, е шийна гобаьнхо тулбенна латтача царна дувцаш хургва мехкара а доазол дехьара а кердадараш. Цигача, дима къахьийтар белгалваккха а ледара хиначоа йоагIача тайпара Iоттар-е а вицлургвац. Абуезид массаза а шийна хьалхашна латта деккар кхоачашде гIерташ, цIаккха а кхоачаденна ца доалача ахархочун гIулаххех чуйина воаллаш хулар. Дукха ха алалехьа тоадала доладелар гIулакхаш. Укх шера дизза кхоачашдир бригада коллективо сом, шекара свеклаш яхара тIаийца хинна социалистически декхараш. Бизза бола производства командираш хьалххийнаб кхыча производственни участкашка а.

Сомин беш лелаеча № 1 йолча бригада бригадира къонача коммуниста Бачаев Айте гIулакхах дика кхеташ юкъенкхуь агротехника хьалха латта приемаш, даим эргадоахаш тоаду къахьегам вIаштIехьбаккхара гIулакх. Цо юкъарчал доацаш дакъа а лоацаш тоадаьд лаьттах пайда эцара гIулакх, шекара свеклаш, плоташ кхедара технологи, лаьхьенний лаьтта леладара культура. Цхьабакъда, карагIдаьнначу тIа социаш оамал яц цун. Айте леха а лех, цунна кора а доагIа пайда эцанза дола дукха кхоачамаш, тIаванира за Iомалу из вахаргара, бокхагIа болча новкъосташкара, цар опыт хьаэц. ХIанз Горски юртбоахама институт чакхйоаккхаш воалл из.

Тешшаме чIоагIа хьийкъа сом кхебу Ибрагимов Iарби керте латтача бригада коллективо а.

Кхай технологаш ба аьнна цIи дIаяхай свеклаш лелаеча механизированни звеньяй звеноводий Гацаев Iалауде, Хамидов Хамада, Шамшукаев Амарбена.

13 бригадеи цхьа фермеи я совхозе. Царна кулгалду шоайла айхха юкъаенна йола еррига операцеш кхетамца кхоачашъе, чоалханеча машинашцеи механизмашцеи болх бе ховш болча наха.

Совхозе массала а кхоачашдеш доля гIулакх а хиннад дIаттад болх дика барца шоаш белгалбоаьйта а деша ловш а бараш лакхерчи даьрхIа йолча юкъарчен дешара заведенешка деша хьежабелга. ХIанз ништа дешаш 15 саг ва, юртарча профессионально-технически училище — 5 саг. Говзал Iомаю курсаш яьха ва 16 механизатори машинашца доахан деттара мастери, 14 животновод, 6 бухгалтер. Цул совгIа, шоай квалификаци лакхъяй цехий кулгалхоша, бригадираша, агрономаша, зоотехникаша.

Боахаме кийча а ла чIоагIъяй юкъерча звенох йола кадраш хьахаркара, кийчъяра, балхаш тIа дIанийсъяра перспективни план. Цудухьа хозакета даьдац юртбоахама производства хьалхарча юкьиго керттерча участкашка уж латташ хилар.

Мичурина цIерагIча совхозе цхьанна а минута дицдац дIаювча хIамай хьувкъам лакхболга, шурен дулхи дукхагIа доахилга шоай хара хилар.

Л. САИДОВ.

ДОЗАНАЛ ДЕХЬАРА

Социализма мехкашка

МИШТА БАХ ЧЕХОСЛОВАКЕ «КХОАЛАГIА ХА ЙОЛА» НАХ

Кховзткъе итт шу даьнна Ян Кубицек США Iоваь а дукхагIа йолча хана цига ваьха а ва. Нью-Рошелл яхача городе йоккха йоаца автомобильни торговли яр цун. ХIанз Чехословаке ва из вахаш. ВIашагIкхийттача Штаташкара дIавахка хIана лаьрхIар Iа, аьнна, «Интернашил геральд трибюн» яхача американски газета репортера шийга даьча хаттара Кубицека жоп делар: «Сай керта тIехь тхов хилча бакъахьэ хийтар сона, цул совгIа, моцала нхерам сайна тIа ца латтар а нагахьа кино ваха йиш хилар а ловрa. Социальни страховане кIезигача ахчах воалалацар США. ХIаьта къаьенна кIалнсача сагIа деха дезача оттаргволаш дар гIулакх». Цун дешаш — капиталистически общество ха яхача наьха йоаххо еш ца хилара дола нерда тешал.

Чехословаке, кхыча социалистически мехкашка а санна, «кхоалагIа ха йолча» наьха йоаххо ю паччахьалкхено. ЧССР бахача нахах 14 процент пенси доагIача хана тIехбаьнна ба. МаIача наха 60 шу да из, кхалнаха — 57, цу тIа в хIара бера шу тIера а даьккхе лохъю кхалсага из ха а.

Чехословацки Коммунистически парте ший социальни политика чакхъяьар, вахара боарам лакха хилар, мехка унахцIено лоаряр сихха дегIадоагIаш хилар бахьан долаш дукхагIа хулаш латт мехка ха нха нах, къоастадаь аьча, кховзткъе яхь шерал тIехбаьнараш. Прогнозисташа лерхIачох, 1980 шера, 1880 эзар сагал тIехбаргба уж. Цо керда декхараш увттаду Къаман комитеташта — моттигашкарча самоуправлене органашта хьалхашка: Духхьал царна тIадиллад паччахьалкхено ветераний йоаххо елга. Къаман комитеташа вIаштIехьбоаккх, масала, опекуний болам. Духхьал Чешски Социалистически Республике ва цунна юкъе даькъ доацаш йола 13 эзар саг, шоай мукъагIа из гIулакх тIаийца гIонташ.

ЧССР пенсионерий 320 цIа да. Паччахьалкхено шера-шера хьахец кердадараш хьалдара средствашт. Кастта, масала, Праге-Богнице хьаделларгдолаш да 668 моттиг йола пенсионерий цIа, кердадараш хьалде доладергда Ходове, Годковичче, Гайнще, кхыча городашка.

ЛаIа боккъо а йолаш салоIаш болча наха шоай мукъа ха культурно дIаяхьара мел эшар де гIерт паччахьалкхе. Дукхача кинотеатрашка духхьал царна лаьрхIа дийнахьа сеансаш тел. Концерташна, театрашка, выставкашка, кино, стадионашка билеташ лохбаьча мильнах дохк.

Дукха пенсионераш унахцIеногIа диллача болх булургболаш ба. ХIаьта шоаш а ба шоай къахьегамца общественна ма могга дукхагIа пайда бе дага болаш. Праге, масала, 1972 шера пенсе ваха ха йолча кхо бIаь эзар сагах 62 эзар болх беш вар, хIаьта 1978 шера — 80 эзар саг. Болх беш бола пенсионераш ништа совбалара бахьанех цаI да болх беш болча ветераний доакхача даькъо пенси а алапи а хIама тIера ца доаккхаш дIайдаш хилар. Уж ба промышленносте, гIишлоаттьеча, юрта боахаме, транспорте, буазамо физически балхаш деш бола нах, хIаьта ништа наха эша гIулакхаш деча, общественни кхачан, коммунальни боахама сфере мугIаререн ништа юкъера звено оалаш болен балхахой. ДагадоккхарагIа аьлча, цар массане а кхы торо а я: духхьал цхьа алапи а кийдеш болх бе йиш я. ТIаккха цар пенсе боарам шера-шера 7 процент лакхлургба. Пенсионерий кхыча категорей бокъо я шера шоаш пенси а кийдеш 180 дийнахьа болх бе.

1980 шера 1 январе денз шоай безам хуле пенси а алапи а кийдеш дилла болх бе бокъо йолча ветераний го шерлу. Цул совгIа, бакъа дукхагIа нIсаигагIа доацаш 50 ирон лакхлу ха аларах хьожадаь пенсеш юртбоахама кооперативай берригача членашта. Цу тайпара решени тIаийцай ЧССР Федеральни собрание 1979 шера декабре.

В. ЕНИН. (АПН).

КАЛЕЙДОСКОП

ТУЛЬСКИ МОТОРАЦА ДЖАКАРТЕ ГIОЛЛА

Велорикшеш — цхьан хана хинна джакартски улицашкара «паччахьаш» — хIанз индонезийски столица йистошка мара яц. Город чIоагIа бе еллай «бимос» — мотоцикла мотор латтача кхо чарх йоаллачо такси. Бакъда, кхы тайпа таксеш а я, амма массане а царна лела кисм дац. Столице бахача нахах дукхагIбараш «бимоца» лел.

Укх шера Джакартана бIаргаайнай керда мотоколяска, из хьалха хиннарацита тара а йоалаш, дукхагIча даьнъе хьалха иргагIа хехкача автомобиле тара я. Зула даьнкхача миха духьаларча кизго, спортивни хьисапе хьалъярца «Сриканди-200» къаьга белгалйоаккх дукха хьайоагIача машинашеи мотоциклаштей юкъера.

ХIаьта техничеси оагIонга диллача, массанена а хетачох, ший классе дикагIа йола модель я из. Къьпарча легендерча хоачи йоа сийна «Сриканди» аьнна цIи тилла из машин итог я «Бахана Тимур моторс» яхача индонезийски кампане специалисташеи машинаш еча Тульски заводa инженерашен цхьана баьча балха. Машин хьаьньа конструкторашта хьалхашка лаьтта кертера декхар дар цун комфортабельность лакх а еш, из хьаеш дIадор кIезиглелга. ХIаьта цар шоаш лерхIаш хиннар кхоачаш а дир.

Укх шера апрель бетта Джакарте хиннача советски торгово-промышленни выставке «Сриканди-200» цу сахьате вIдархой теркам тIаэзар. ХIанз «Бахана Тимур моторса» массехк эзар мототакси арахеца аьнна заказ даьл.

ВУЛКАНА ТIАРА ЭЛЕКТРОСТАНЦИ

Йовнза йолча Килауэа яхача вулкана кIалхара хьеухача дIайцача хих пайда а эцаш, геотермически электростанци йиллара кийчо еш я Гавайски гIайренашка.

Дунен тIа эгара лакхагIчарех цаI я из — форда тIера 1247 метр. Лаьттан кIалхарча резервуарашкарча хин дIейхал Цельсех лаьрхIача 300 градусага дIаххоач. Цигара давлени сов йоккха хилар бахьан долаш, хиво кIеж яккхац, хIаьта лакхе хьатIадаьлча цох тIех йIайха Iы хул. Ше йолчча бесса турбинашка дIачуяхийта мара ца соаш.

Валха хьалхара этап я генератор а боаллаш оIамагIа йола турбина дIаоттаелга. Керттера электростанци хьалъе йолалургья цхьа шу даьлча. Рихтера шкалех лаьтто етта чкит нIс баллага кхачалца лоаргйолаш объекта конструкци оттаеш я хIанз.

(АПН).

КУЛЬТУРАН ИСКУССТВАН ШКОЛА

Ханой кхача города 70 километр гаьна уллача культуран искусстван Школа выпускникаш болх беш ба Вьетнама дукхача моттигашка. Цар болх бу профессиональни сцена тIа, кулгалду художественни самодеятельноста коллективашта.

40 шу хьалха, школа вIашагIйоаллача хана школе халхари къаман музыкен мара хьехацар. ХIанз укхаза ши отделени я: культура балхахойн художественнии. Хьалхарча отделене художественни коллективай кулгалхой кийчбу, шоллагIча — артисташ. 33 хьехархочо Iомабу уж хореографена, сурташ дехка, пантомиме, къаман инструменташ лакха. Студенташа ништа деш фортепиано, аккордеона, чIондарга классашка. Тахан школа 4 курсе дешаш 200 совгIа студент ва.

(АПН).

Инициативни опыти

Къахьегамхошцара коммунистий бувзамаш чIоагIа деш

Наха юкъе беча политически балха кай мехка терра аьржа йола керда форма я цаI дола политди. КПСС ЦК, союзни республикай компартей ЦК членаша, кулгалдеча партийни, советски, профсоюзни, комсомольски, боахама кадрашна дакъа а лоацаш уж деноI чакхдахара практика нийса лаьрхIай парте Централни Комитето.

Ивановски области цаI дола политденош кияд мишта ду а чакх мишта доах а дувц АПН обозревателa Дмитрий Гайшакова.

В. И. Ленина цIерагIча Ивановски камвольни комбината партийни комитета викалаша тIехьагIа мукIарло даьча тайпара, царна дага а хиннадацар, боахама механизм органьккха тоаярах, предприяти дегIаахара пахьекх дола, къамаьлаш сел дерригa чулоацаш а массанена хьашт долаш а хургда аьнна. Предприяте директорга В. Н. Косульниковген комбината кхыча специалисташкен (докладчик ваь юкъеззавар парткомо 76 саг) ладувгIа баьхкабар цу дийнахьа тайп-тайпарча цехашкен отделашкен шоай балха сменаш яьпачул тIехьа — 3900 саг совгIа нах. Дувцаргдараш КПСС Центральни Комитетон Советски правительствай тIайдаь планировани тоаярахи боахама механизм дIахо эргаьнкхараки дола соцамаш, хIаьта ништа области предприятешка из болх чакхбаккхара де дезараш хилар ха а ховш, болхлоша, мастераша, инженерно-технически балхахоша, гIулакххоша кийчдаьдар докладчикашта итташ хаттарашe хьадда йола предложенеши. Царсх дукхагIдараштa, эшаш йолча цифрови дайкенцеи сведенешцеи Iалаш-баь хиннача докладчикаша цигга жопаш тийлар. Уж даьраш дикка дIаккхетабе беааш хинна хаттараш парткомо лакхе латтача партийни органашна хьалчуделар.

Ишта чакхдаьлар аргIанара цаI дола политди цхьан ивановски предприяте. Амма цунах-м цудухьа ала я оал цаI дола аьле, боахама механизм эргаьнкха тоаяра проблемаш цу дийнахье а цхьатарра еррига предприятей цехашкен отделашкен, областа еррига учреждениешка йийцандаь. Статистико тешал ду, области къахьегамхошта хьалхашка цу дийнахьа парте областной, городской, районни комитетий, заводий, фабрикай, гIишлоаттьеча организацей, учреждени партийни организацей 6252 докладчика къамаьлаш даь хилара. Цар дийцар, планировани тоаяра боахама механизмо производства эффективности балха динали лакхьяра ю воздействи чIоагIъяраш партийни органашен берригача коммунисташен гIо мишта ду. Цар дийцарашна ладувгIаш хилар 300 эзар саг совгIа бола областа бахархой, царгара кхаьчадар 1775 хаттари предложени. Къахьегамхошта ха ловрa, нормативни цIенача продукце хьокхам юкъебоалабча лохлургийтеш алапе фонд, дизза чакхдоахаргдий-те перспективни планировани хьокхамаш, увттаергйий-те предприятеша 10—25 шера лаьрхIа йIаьххача хинна йола планаш. Хеттар, маца вIашагIйолла лерхI наха чубаха цIеношхьалдара волча къаьсттача заказчика служба, мишта юкъедоаладе лерхI къахьегам бригадно вIаштIехьбаккхар, дукха кхыдараш.

Духхьал из цхьа политди чакхдаккхар бахьан долаш шоашка кIаь хиначул совгIа информаци кхьачар парткомашна боахама механизм эргаьнкха тоаяра даьчьера малагIа проблемаш я къахьегамхошта дагайоахараш, шоаш дIахо болх беш къаьстта теркам тIабахийта безараш малагIа дешаш да дувцаш. Кхыдола политденош долаш хьийжар КПСС ЦК аи Советски правительствай лоархIамегIарча решенешка, кхыча партийни документашка, йийцар КПСС аграрни политика, область экономически а социально а дегIаахара программаш, советски политически системани демократизаци яра дешаш, советски вахара образа проблемаш, комментареш йир лакхерча боараме хиннача советско-американски вIашагIкхетара итогашта, кхыдараштa.

Ивановски областной партийни организаце хIара бетта кхоалагIча пIаьрасна дийнахьа чакхдоахача цаI долча тIаувз политденах партийни организаце къахьегамхошцара бувзамаш чIоагIдеш йола керда звено хиннай. Цунах ала йиш я духхьал, юкъарчал доацаш уйлаш вIаши йовзийтар, дукхха хIамаш вIаши довзийтеи шинна а оагIонна хьаштдолеи коммунистий, парте моттигашкарча органий а юххьанцарча партийни организацей а къахьегамхошцара къамаьл. Цхьа бахьан доацаш мичад духхьал Ивановски области 1978 шера август бетта дене хан-ханнахьа чакхдоахача цаIаш долча политденошка дакъа лоацаш 300 эзар сагара 342 эзар сагага кхочаш нах хулаш хилар.

Сенах латт цар нах шоашта тIаувзаш бола низ? Сенах латт уж наха селла хьашт хилара къайле?

— Цхьан дешаца жоп долалургдолаш дац укхаза, — йоах цаI дола политди кийдар а чакхдаккхар а юкъарчал доацаш шийна тIалаттача КПСС областной комитета пропаганди агитацеи отдела заведующе заместитела Александр Корчагина.

Цунна наьха хьашт хулийтар фанторий бIарча комплекс я: докладчикаш кийчо дина йолаши информированнии хилар, юкъа хераши йола проблемаш актуальни лоархIамеи хилар, тха пропагандистски акцеш тахан долаш долча хIамасх латташ, хьадда, гIулакхашца ювзаенна хилар, цу массанех а хьахулар хоалуш хилар. Наьха теркам, сона хетачох, тIаувз къахьегамхошта чIоагIа лоархIаме йола проблемаш къайле йоацаш а массе оагIорахьара а ювца торо кулийташ йолча партийни балха кердача эффективни формо. ХIана? Дукха дешаш къестаде лаьрххIа кулгалхой болча дIаьха бецаш цар, еррига участкашка къахьегамхой тIакйбой а царца вIашагIбетталой а. Къахьегамхошта дика да кулгалхой уж балхаш деш боахкача хьаухаш хилар, политди долаш кулгалхочунга е партийни болхлочунга хьаштдола хаттар де йиш хилар, кхыметтел юцаш йолча темаца дувзаденна хIама доацаш из хаттар да ле а.

Шеко йоацаш да, Ивановски областе цаIаш дола политденош толамца чакхдувлара чIоагIа гIо ду КПСС обком керте а йолаш йолча партийни комитеташа беча боккхача кийтони организаторски балхо. Укхаза правило а хинна дIаттад берригa партийни, советски, боахама кулгалхой хан-ханахьа къахьегамхошца вIашагIбеттабалар. Цудухьа цаIаш дола политденош долча хана предприятешка, организацешка къамаьлаш ду КПСС ЦК члена, парте Ивановски обкома хьалхарча секретара В. Г. Клюева, обкома, горкомий, райкомий, халкъа депутатий Советий, профсоюзий областной Совета, комсомола берригача бехктокхамеча болхлоша, предприятейи гIишлоаттьеча организацейи кулгалхоша, керттерча специалисташа, цехийи производствайи начальникаша. Цу вIашагIкхетарашна гIо ду къахьегамхошта хIара хьаьдача хана КПСС ЦК-аи Советски правительствай, хIаьта ништа областной партийни организаце а кхестараш малагIа политически, экономически, социальни проблемаш я кхетаде. Области кулгалхошта уж бокъонца бола халкъа хьашташ довзара, цун хьаькъали инициативеи кхетаяра хьаст ба.

ЦаI дола политди эффективни хилийтара дукхача даькъе гIо ду хIара цу тайпарча денна пропаганди агитацей отдело лаьрхIа йола материал кийч а еш, парте горкомашнеи райкомашнеи дIаккхухьийташ хилар. Укхаза царна тIатох моттигера дакнеш, тIаккха юххьанцарча партийни организацешна дIайохьийт. Цул совгIа, из хилалехьа ах бутт хьалха хургдолча политден материалаш «Агитатора блокнота» тIа кепа тох. АргIанарча политден тема къахьегамхошта дIайоваийт радиои моттигерча кепайоазонгеи гIолла.

Областе гIулакх мишта оттадаьд аьлча, хIара политди тIехьагIа чакхдаьнначул къахьегамхоша уттадаь лоархIаме дешашк тийнна предложенеши парте горкомийи райкомийи бюро заседанешка дувца дезаш да. Цар хьаькъехьа хоадамболаш йола оперативни мераш чакхйоах, аргIанарча политдийнахьа цу хьанкъехьа къахьегамхошка хоам а беш. Нагахьа санна цхьадола дешаш обкома гIо эшаш дале, цуннах сихха хоам бу обкомага. Цу тайпара, цхьанккха а дош, цхьанкха а предложени теркама кIалхара ца яийтара, де мел дезар ду.

(АПН).

Цlеча Байракха орден лелаю Закавказски тlема округ. Сийлахь турпала истори йолаш я мехка къьацагlъирех йола Советски Эскара военни-дешара заведени — 26 бакински комиссарий цlерагlа Тбилиссин Цlеча Байракха орден лелаю лакхера артиллерийски командни училище. Цо арахийцача эзарш болчар Сийлахь-боккхача Дай-мехка тlема шерашкахь Советски Дахье бахьан долаш йоккхий коталонаш яьхай, царца вай эскара турпала традицеш еба а еш.

42 эпсарк инарали массарел тlех денале гlуланкхаш карагlдувларах Советски Союза Турпал яха сийлен цlи еина ю. Артиллерена эзарий кадраш кийчъеча доккхий толамаш карагlдувларахи Дахьехна хьалхашна денале гlуланкхаш чанкхдахарахи училищана еннай Цlеча Байракха орден.

Тбилиссин артиллерийски училище ларкlа а йоагlаш лоархl мехка военно-дешара заведенешта юкъе динагlъярех.

СУРТА ТlА: сержант Сафронов Геннадий курсант Багдасарян Арамиси заниятешка.

Г. КИКВАДЗЕИ
Ф. КРЫМСКЕИ сурт.
ТАСС фотохроника.

Патриоташ-интернационалисташ хьалххебе

ДЕРРИГА А БАЬЧЧА ЦlЕРАЦА ДУВЗАДЕННА

ЦХЬАН ШКОЛА ОПЫТАХ

(Шоллагlа статья)

Из дар 1975—76 дешара шу дlадолалуча хьалхарча бетта — сентябре. Тай техача сахна, шийсача мугlерех латтар пионерски сборе гулъенна дружина. Берашта бе доахкир эзаш, тlаюкхар школьни форма, лепаш яр цlе галстукаш.

Цу дийнахьа доккха цlей дар Назранерча № 3 йолча юкъерча школерча дешархойи хьехархойи: пионерски дружинас тахан деиз Сийлахь-боккхача Дай-мехка тlем тlа вийнача сий долча бlухочун капитана Дохмурзиев Юсе Ахьмада цlи лелаергъя.

Ши шу дьннхадар школа пионерски организаце из цlи лелае боьхьо яккхара къовсам лоаттабеш. Тlехьабусараш а боацаш деша гlерташ, общественно-пайданеча гlулакхашца дакъа лоацаш дукха къахьийгад пионераша. Юкхера а ше даьча динача гlулакхашца сий долча тlемахочуа цlи лелае бокъо а яьхха, районе толамагlа а хинна дlаэттар школа пионерски дружина.

Цу хана деиз спорте, художественни самодеятельносте, тlема-патриотически, интернациональни балха хьалхара моттигаш йоахаш хьайоагlа из пионерски дружина. Районе, республике дуккхача городашка хиначаа тайп-тайпарча къовсамашка, хьажарашка дукха грамоташ, дипломаш яьхай пионераша.

«Малх хьежача дунен тlара деррига берашн пионерашн дохаргдоацача доттагlлецо бlаьшерснашка йоаргlйоаца Іlоркал телаш да» яха девиз йолча пионерски организацие беррига болх къамашта юкъера доттагlал чloагlдара тlабийраа ба.

Советски наха карагlа мел дахнар В. И. Ленина цlерца дувзадення да. № 3 йолча юкъерча школа пионерски организаце, комсомольцашна педагогашо а кулгал о деш, В. И. Ленина вахара ниъ а революционни гlулакхаш в, къамашта юкъера доттагlали пролетарски интернационализм чloагlъярах дола цуй васкеташ Іомаду.

Берий лъячача хинига хьежка отталый царца беча балха плен. Масала, IV—V классашка ухх тайпара темаш Іомаю: «Ульянов Володий берали къональ», «Мишта хила веза къона ленинхо», «Ленина хьаьнал досча васкетагlа дах вай хаиъ», «Ленина хьийхача къыльагlа дахх вай». VI классашка — «Ленина къькъагlа парте вай коммунизмага дуг», «Ленин — дунен тlарча халкъий баьччаъ», «Ленина васкеташ кхоачаш ду оаха». VII классашка — «Дай-мехка я дунен а кирташ тlа Ленина цlи», «Дерригача дунен тlа ленинхой а ба, вай Ленин массанахьа дийна а ва», VIII классашка — «Ленински къамий доттагlал», «Ленина идеиш яха а ях, кот а юил», ихьяраш.

Йоккхагlа йолча классашна Іомаю укх тайпара темаш: «В. И. Ленин — дуккхача къамех латта Советски пачхьалкхе хьаллелар», «СССР-е ленински къаман политика чакхъяккхар — социализмана карагlдаьннача эттара доккхагlа дар».

«Ленина цlи — хlаране дег чу. Ленина тешаме хилар гlулакхаца дlахьоккхаргда» — уж дешаш язаьъд ленински цlагlа дlачувоаллача. Дукха стендаш, тайп-тайпара материалаш я укхаза гулъяь. «Баьздар санна цхьалха» яхача стенда тlа буц В. И. Ленина вахара а гlулакхий а ниъ. Владимир Ильич Цlеча Эскаре дlазцарах, кхьдола документаш доахк ленаца хьалтlеха.

В. И. Ленина вахара а революционни а ниъ Іомабелга айкха дувзадена из школа вахарца, моттигерча материалашца. Патриот хила йиш яц ше ваха юрт е город, республика, беррагача Дай-мехка вахар ца довзаш.

А. Дохмаранева цlерагlча пионерски дружина шерра бувзам ба Гl. Ахриева цlерагlча «Электроинструмент» яхача завода, трикотажни фабрика коллективашца, гонахьа ядеча совхозий боахлоща. Укхаза царна кхов шоай мехкахоша мишта къахьег, района промышленни предприятей, бохамий беррагача мехкаша бувзам болга.

Гl. Ахриева цlерагlча «Электроинструмент» яхача заводо арахеца продукци тlайолаш стенд яьй школе. Стенда тlа хьаьхьех завода продукци вай мехка а дозоол декъарча 33 пачхьалкхене а дlаухийтилга. Иттлагlа пятилетие коллективо тlайнца декхараш, уж мишта кхочашду. балка хьалка латтараш малаш ба, завод дегlаахара перспективаш юц стенда тlа. Иштта кийчъяь я Назранерча трикотажни фабрикана хетаь стенд а.

Казахстана эрий даьда лъытташ карадерзадеча дакъа лоацаш хиннад деррига советски халкъ. Из боккъонца дола интернациональни а патриотически а гlулакх дар. Казахстански эпопея ювцаш дола Л. И. Брежнева «Целина» яха книжка пайда а эцаш дийшад школе. Цу йоккхача событе юбилейна хетаь дика стенд кийчъяьй.

Шоаш баха моттиг дукха еза, къахьегача наьха сий де Іомалу уж. Из чloагlа лоархlаме а да, хlана аьлча патриотически а интернациональни а кхетам лаккхбалара совгlа, цар безам етт лоаш бахача моттиге маькъалргlйола балха профессилака а.

Республико вахар довзийташ каст-каста «Са Нохч-Гlалгlайче» яха цlейш хуш школе. Цlейна кийчо ега тlадуал пионерски цхьан отряда.

Цlейна кийчо ега хана гулдаь тайп-тайпара сурташ, материалаш тlайолаш «Са Нохч-Гlалгlайче» яха альбом арахийцад.

Патриотически а интернациональни а кхетам луча чloагlа лоархlаме да праведчески материал Іомасчи хана СССР-е бахача беррагача советски наьха вахар довзийтилга. Из гlулакх укхаза дика вlаштlехьдаьнкка да. «Иттлагlа пятилетка — из чloагlа дегlаена экономика, Іилма, культура» яха стенд йоалла школе хьачувьанача беррига пеп а дlалаьца. Цу тlа дувц КПСС XXV съезда решенеш вахаре кхоачаш а еш, советски наха коммунизм хьалъеза доахка толамаш. Цунна юкхе йоалл советски наьха хьалторо дегlвахарах дувцаш дола цхьаьнха стенд а.

Дешархошта юкъера интернациональни бувзамаш чloагlдара чloагlа лоархlаме да СССР 15 республике гlолла заочно ниъ белга. Школерча хlара пионерски отрядо цхьан союзни республика вахар Іомаду. Верашта дова ленински къамий политика чакхъяхарах советски наха даьнна доккха бераат, къамашта юкъерча доттагlлен дух, союзни республикашка дахача берашцара бувзамаш чloагlду.

Патриотически а интернациональни а кхетам балара боккхий торонаш йолаш я спорт, художественни самодеятельность, тlема-спортивни ловзараш: «Зарница», «Орленок», Р.В.С.

Доккхий толамаш даьхад школерча спортсменаша. Районни, республикански, Ерригсоюзни къовсамашка цар яьха коталонаш ювцаш дукха грамоташ, дипломаш, кубкаш я укхаза. Школо хьалхкебаьб спорта мастераш, спорта мастералла кандидаташ. Хlаьта, Парчиев Мухьмадах дзю-вох хинача кагирхой къовсамашка СССР хьалхара моттиг а яьккха шийй дозала категоре чемпион хилар.

«Цlека ховха бесала маьженаш борзалл хозагlа хlана дац дунен тlа» яха В. Маяковски дешаш а доаладь. Школьни спортивни традици дlахо яхьара дешархой тlахьехаш, дика выставка яйтъяьй школе.

Иштта дика вlаштlехьаьккхай укх школе художественни самодеятельность а. Цун программа оттальй советски наьха а доазол декъарча вешарашка долча социалистически мехкашкарча къахьегамхой а культури вахар, цхьана леладу гlулакхаш, доттагlал бlаргатургдолаш. Иллешца еша, стихотворенешца юкц дерригача дунен тlарча къахьегамхошта юкъера барт-цхьоагlо, хестабу къахьеган. Даймохк тешаме лорабелга.

Къона артисташ шоай говзал гойташ хиннаб республикерча районашка, РСФСР дуккхача городашка, вай Дай-мехка столице — Москве. Столица динагlча зале (Чайковски цlерагlча) дlахьдаь тlоэраш а деташ, бlайхача безамца тlайцай школьни самодеятельни артистий искусство.

Цу наькъагlа СССР 50 шу дизара хетадаь хиннача юртарча художественни самодеятельноста Ерригроссийски хьакара творчески доккхий толамаш дахарах РСФСР культура Министерства грамота еннай школьни художественни самодеятельноста коллективана.

Дукха я къонача артисташта тийнна грамоташ, дипломаш. Царна юкъе я Ерригроссийски хоровой общества Ставропольски краевой правлене президиума, ВЛКСМ ЦК Ерригроссийски пионерски «Орленок» яхача лагера, кхьчар тийнна грамоташ.

Школьни художественни самодеятельносте дакъа лоацаш хинначарех цхьабараша шоай вахара ниъ а дехаб укхаза. Масала, художественни самодеятельноста довзошохой хинна Гайсанов, Тумгоев, Дзауров, яхьбараш Ленинградски театральни институт йисте а яьккха тахан Нохч-Гlалгlай драматически театра гlалгlай труппа профессиональни артисташ ба.

Тlема-спортивни ловзараш а да патриотически а интернациональни а кхетам балара дикка торонаш йолаш. Хlаьта из болх а дертlа вlаштlехьбаьккхаб укх школе. Иштта, «Орленок» яхача тlема-спортивни ловзара республикански II финале тактически кийчо лра хьажаре хьалхара моттиг яьккхарах диплом еннай капитана А. Дохмурзиева цlерагlча пионерски дружинина. Р.В.С. яха тlема-спортивни ловзарах хьалхарчен кхоалагlчен степена дипломаш еннай берий экскурсионно-туристически республикански станце. «Зарнице» а хьалхара моттигаш йоахаш хьайоагlа школа. Иштта цул хетадаьта «Салют — Котлой» яхача альбомо республикански VI финале хьалхара моттиг яьккхар.

Художественни самодеятельносте в, спорте а, тlема-патриотически ловзарашка а дакъа лацар лоархlаме да царга гlолла кагирхой интернациональни бувзамаш чloагlлуга, кхьча къамех бола ная бовзилга, царца доттагlал леладелга Іалаш хилара. Дlа-са ухача школьникашта иштта советски наьха вахар кlоаргагlа довз. Дай-мехка йовхал, цун хамьршал гучайоал. шоаш СССР-а граждана хиларах доккхал ду. Цунга хьежна берий дикагlа деша, общественно-пайданеча гlулакхашца дакъа лаца дот доагlа.

М.-Б. ЦИЦКИЕВ.

ХЬАЙБАЙ ДУНЕ САГО ЛОРАДУ

87 тайпах дола хьайбаш — шура юараш, техкараш, оалхазараш, чхьаьрий — да Алма-Ате арадаьннача Казахски ССР «Цlеча книжка» тlа. Цу тlа да республика фауна геттара кlезиген фу хада герга гlерташ дола тайпаш.

АПН корреспондента Ревзира Вощенко дийхар Казахски ССР Іилмай Академе вице-президентага Евгений Гвоздевга «Цlе книжка» мишта оттадир дувцилга.

— Казахстана чloагlа теркам тlабохийт гонахьара го лорабара. Тlа-тlа дукхагlа хьаьц халкъа бовхаме Іаламгара. Цхьабакъда, дуй рукъа геттара дукха дале а, боарам боацаш дац. Миллиардаш шерашка Іаламо хьадаьча хlамах дукхха тlерадаьннад дуненна, хlаьта хlанз доалаш а латт. Вай даьша башха теркалъеш хинваьц из проблеми, цудухьа аххача фауна цхьадолча тайпай фу хадаш латт. Хlанзарча хенарча Іилма низ ба цар фу ца хадийта я уж дебаде а. Цу гlулакха ЮНЕСКО инициативагlа вlашагlъеллача Іалами Іалама ресурсаши лораяра йолча Дунен халкъаша юкъерча союзо (МСОП) арадаьннад планета тlарча фу хадара кхерам тlаэттача хьайбайи баьцовгlайи перечень тlайола «Цlе книжка». Массехк шу хьалха арадаьккхадар СССР «Цlе книжка» (вай мехко хьинаре цхьана къахьет МСОП-ца) Казахстане из книжка арадоаккхаш (хlаьта уж кхьча союзни республикашка а арахец), оаха цуна юкъе дахийтар эндемически тайпаш санна, иштта фауна мехка тхоашта гонахьарча районашкара тайпеш а, нагахьа санна уж тайпаш Казахски ССР территоре тlа геттара кlезига дисад аьнна лерхlаш дале.

«Цlеча книжках» хургъя хьайбай дуне лорадарах дола законодательство эргадаьккха тоадара кlийле. Цул совгlа, Іалам лорадеча балхашна кхоач хьалхарча эргlана саго йоакхо е езача тайпай перечень.

— Фуд Казахстане дер «Цlеча книжка» тlа даьнкка геттара кlезигъенна фауна лораяран юхаметтаоттаярах?

— Іалам лорадари цун ресурсех кхетамца пайда эцари эггара лоархlамегlарча ерригача пачхьалкхен декхарех цаl да. СССР, ерригача союзни республикашна тlаийцад Іалам лорадарах дола законаш, уж юкъедихьад СССР Конституцена а союзни республикай Конституцешта а. Хlаьта хьинаре кхоачашдеш а латт. Масала, Казахстане хьаьй 6 заповедник, 100 совгlа заказник. Казахстана юкъмоттиге Тангиз яхача Іама юкхерча Кугульджински заповедникe а мехка эггара йоккхагlа йола фламинго яхача оалхазарий бlенаш (10 эзар парага кхоачаш да уж цига). Искусственно юхаметтаоттадеш латт цхьадола тайпаш. Иштта, Аральски форда тlарча Барсакельмес яхача заповеди гlайрен тlа шийй хана куланаш дlахийцаяр, уж йийбай хlанз, цудухьа кхьча заповедникашка дlаухийташ латт.

Дувца мегаргда арен антилопах а сайгаках а. Вай бlаьшерен 20-ча шерашка сайгакий Іулаца беррига массехк бlаь корта мара бацар. Лерхlаш дар хьайбай из тайпа геттара фу хьада дlадаргда яхаш. Цхьабакъда даьча гlулакхаша торо хилийтар цар фу ца хадийта. Хlанз сайгакаш, хетаргахьа, шин миллиона лоархlам болаш я. Эггара дукхагlа уж йола моттиг я Казахстан.

Дукха чарахьий боахамаш да оакхарийи оалхазараши мишта кхоаб, лоро мишта ду, царех пайда кхетамца эцм хьожаш. Иштта, Иргизски Бетпак-Далински боахамаш да сайгакаш юхаметтаоттаярах цар дукхалла регулировани ярах бокъха лоархlам болаш, цар чакхйоах вlаштlехъяккха промыслаш. Цо мел пайда лу хьагойт укх цифраша. 1971 шера дена 1976 шерага кхачалца йолча хана Казахстане йийнай 2 миллион гаргга антилопа. Промыслови хьайба хинад лосех а. из аькха а дар республике фу хьада далла доалаш.

— Іилман а боахама а лоархlам мел болаш да геттара кlезигденна хьайбаш?

— Царех дукхахдараш геттара бокъха промыслови лоархlам болаш да, хlаьта цудухьа да цар кlеэнгдалар в. Уж да, геттара древни хана дена Урал яхача хии бассейне даха выхухоль. Менабира яха сурок, кхерани хьуки кушицаш. Вай декхар да тlехьерна болча пайданна дунен тlара уж дlа ца далийтар.

Лоамен архари анха налли санна дола хьайбай кхы тайпаш чloагlа перспективни да генетически фонда. Хlана аьлча цlагlа леладеча хьайбанца уж дlеадеча хана царна дlаяла еза дукха дика оамалаш йоахк царех. Цу тайпара кхедаьд Казахстане кердача архаро-мериносови фух дола ной. Шоай анха да санна экстремальни лоаман хьалаш довш, шелалах ца кхераш, юаш йола хlама ца къердаш да уж. Цу тайпара гlулакхаш доахкаш я анхана налах яьина семиреченски тайпах йола хьакхарч а, цу тlа а сихха ярташ а я уж.

Казахски ССР «Цlеча книжка» тlа оакхарийи оалхазарийи цlераш яхаро, уж миштад надаро, уж лорадарей царна воспроизводство яреи даькъерча рекомендацеша торо хулийт республикански масштабе уж дебилга Іалашде. «Цlеча книжка» дувцараш ларде а лувцаш, Іаьдала моттигашкарча органаша распоряженеш тел фауна кlезигденна тайпаш шоай территореш тlа лорадара даькъе, уж кхоачаш мишта ю хьожаш тlахьожам лоаттабу.

(АПН).

ХIара мугI—ловца

(АРЧАКОВ САЛЕ СТИХАЙ СБОРНИКАХ)

Дукха хан йоалцаш Нохч-Гlалгlай книжни издательства арадаьнна дийцад «Іуйре дика хийла» яха къонача поэта Арчакова Сале стихай сборник (редактор А. Эзанков). Хьалхара книжка поэта паспорт да оалаш да. Укхаза поэто дешараншта йовзийт шийна мара гуш йоаца вахара хозне, шийна мара йовзаш йоца уйлай кlоаргал. Цунца хьахул поэта а дешараште а юкъера бувзам хоттабелар. Нагахьа санна из иштта дале, майрра ала мегаргда, эггара хьалха арадаьннача къонача поэта книжкана юкъейхача стихотворенеша цар автор дикача оагlорахьара дешаранашта вовзийташ хилар.

Массехк шу мара дац периодически печайоазон тlа Арчаков Сале стихаш дешарашта яйна. Баьзда, воласвича деиз а цун стихашта уйла тlаоэаш хиннар дар поэта оаз шийй тайпара еш хилар, дlайхача дийнахьа михо деначи цlенача фево беш ю хулар цар поэзи езарешта тоам а салоlам а беш хилар.

Шийй стихашца къонача поэта хайнад вахарпарча дикача гlулакхаштей цlена дегаш долча адамаштей юкъерча хадаргбоацача бувзама сурт дилла. Деррига дувзаденна да вахарца: Іалам, сага оамалаш, нуй гlулакхаш. Из баьзду поэто, цо тlаьхьех зодийча гlулакхашта, камаьршалонна, хlара саго шийна уллувра адамий вахар хоздара шийгара доагlар дlададара. Цунца хьахул гlозал, дегашкара цlена уйлаш гlеттаеш йола йоахо. Из вайна гу «Іуйре дика хийла» яхача стихотворенеца. Дукха дац цу стихотворене мугlараш, цудухьа ерригa а укхаза йолаергъя вай из:

Іуйре дика хийла хьа,
Лаьтта мел дар:
Зима, шовда, хозий, хьа а,
малх!
Іуйре дика хийла шун:
га яр, буц яр,
Шун а, дегаш кlеда дола
нах.
Нагахь мо шун Іуйре
дика хуле.
Дика хургда доагlа
бlарчча ди,
Шун мо, са а дика
хургъя Іуйре,
Со моах вела йиш
йоадерех во.

Хьа мехкарий хийба
Массарел хозгl,
Хьа кlантий кхухьба
Дегl диказа ихах.
Да дика долаш
Цхьанна а хаьй,
Во дена хьа лаьтта
Ма елийла нака...

Уж мугlараш Арчакова «Даьхенга» яхача стихотворене тlара да. Укхаза керттера да Даьхе хьа цlен малартара йоалу ихинта бакъ а деш. Даьхе мехка мlантех, мехкарех, вешта аьлча, сох, хьох, цунах латтилга поэто хьахьокхаш хилар. Арчакова шийй стихотворенеца моалагlча хlаман сурт оттадара дукха дешаш доацаш, дlаьха мугlараш язаш. Деша низ нийсел доагlачеп оалаш хилча бокхха белга а ховш, язъю поэта стихотворенеш. Башха а дац, массане хьамсара болча поанoех из яле а, езача йоlах е Іаламах из яле а, хоадам болаш долча шийсача дешаннца язъяь я цун стихотворенеш.

...Яг ах лаьтта мел яр а
са кина,
Царна лаьрхlа сай дег аз
хьаьсег.
Ма тара ба беррига
воинской шоайла,
Массарна чудохлахьидь
наьна дег.

Хьал эргда ниништа хетаьача цу дешаца чloагlдеш дар хlара сага хеташ дар дац? Алга яц.

Арчаков Сале стихашгара эггара чloагlагlа тоам беш дар да, моллагlчох лаьца цун стихаш яле а, царна керттера дар — вахарцара бувзам хилар. Из вайна гу «...Даьхе, нана, езар — цу кхаь дешаца соца сецна лоам чу малх хьабувл», — яхилга поэта баккъдеш хиларна. Цунца поэто баккъду безами къахьегами шоайла бувзам болаш хилар. тlаккха ла ма дий поэтически произведене социальни маlан айдеш дар.

«Іуйре дика хийла» яхача поэта хьалхарча сборника юкъе яха стихотворенеш дукха яц. Бакъда ала йиш яц царех хlаране поэтически произведенеш хьалдашка отташ дола деккар кхоачашдаьдац аьнна. Йийшачоа эстетически салоlам беш хилардар, деташта тоам беш хиларда, оттадеш дола сурт хоадам болаш къьсган оттадеш хиларна белгала я хlара стихотворени. Къаьметтел кlьадача юморна кхьсча лоацача стихаша а белакъажар доахк дешачун юкъ тlа. Беррига а биъ мугl мара бац «Йоаlага» яхача стихотворенеца, бакъда, мишта Іезургва веза цо луш уж биъ мух бийшача:

— Сигала лелар за со
югартйолаш,
О, ма чloагlа вашаш за
из сох.
— Из мишта ваш, алал,
дукхдахарг
Лаьтта дела со а ца
вашача хьох?

Вахаре цу тайпара къамаьл хила тарлу, с тарлац яхнага дац укхаза дувца лаьш, бакъда, из хилча а, кlаьдача юморо йоlа а эlамигача сага а цатоама метта тоам бертхилар да керттера дар. Из поэтически говзало оттадаь сурт да.

Цхьанкха шена а йоацаш ала йиш я, «Іуйре дика хийла» яхача Арчаков Сале книжкана юкъеяхача стихотворенеш поэзи езаш баранта тоам бергба. аьнна. Иштта ала деза, цо поэта бехктоккхам кхы а лакхбеш хилар. Поэзи езараш хьежаргlа поэта нерда произведенеш поашка кхачарга. Цар тешам ца боабе низ кхачар — поэта ираз да. Тlаккха хlара цо язбеш болча мугlарах ловца хургба царна.

Ахьмад ВЕДЗИЖЕВ.

СПОРТ

ШАХМАТАШ

Ирача спортивни къовсаме чакхйоалаш латт Грознерча шахматни клубе дlайолаенна маlача наха юкъе шахматех довзара Нохч-Гlалгlайчен чемпионат.

Цуна юкъе дакъа лоацаш ба СССР спорта мастераш В. Дорошкевич, А. Хаит санна бовзаш боле спортсменаш а къонабараш а. Иштта, чемпионате массехаза котваьннав йоккхача Атагlарча школе иттлагlча классе дешаш вола Яндаров Руслан. Тlехьарча турашка шийй турнирни хьалаш дикка товдаьд спорта мастералла кандидат волча А. Хуршудова. Из вlаштта кхозза котваьннав В. Брюзгицца, Х. Ведзижевцея. В. Джанаралиевцен ловзаш. Цу толамо торо елар цунна бархlаза пайзачул тlехьагlа ях очко а яьккха шоллагlча моттиге вала.

Хlаьта хьалхарча моттиге латт цул ах очко дукхагlа яьккха А. Хаит. Чемпионате котвалера дукха торонаш я А. Хаита иха парти хlеазтагlа лайзачул тlехьагlа цул цхьа очко мара тlехьа ца кусача В. Дорошкевича.

Чемпионат дlахо хьош я.

ВОЛЕЙБОЛ

Тахан Ташкенте шоай аргlанара тур дlайолаю волейболах йолча СССР чемпионата «А» класса хьалхарча лиге ловзача командаша.

Царна юкъе я чемпионата ши тур чакхъяьнначул тlехьагlа кхойтта очко а яьккха шоллагlча моттиге латташ йола Грознера «Автомобилист». Толашагlйолча яхь я ворхl командаца из дакъа лоацаш я чемпионата финале.

Цу бархl командах хlарахр хlараннеца кхозза лайзачул тlехьагlа къастаргъя тlадоагlача шера лакхерча лиге ловза бокъо къувсаргйола толашагlйола ши команда. Цу шин команданея лакхерча лиге тlехьара моттигаш лъхача шин команданея юкъе хургйолча турнире цlераш йоахаргъя лакхерча лиге ловзаргйолча шин коллектива.

Гуш ма хиллара, цу толамга кхача дика торонаш йолаш ба вай мехкахой. Цудухьа цар аьттув баргхиларга сатувсаш хургда вай.

С. ПАРЧИЕВ.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

10 ЯНВАРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Іуйранара гимнастика.
9.05 — Мультипликационни фильм.
9.25 — «Дийлаа книжка». Дукха сереш йола телевизионни художественни фильм. Хьалхара фильм. Шоллагlа сери.
10.30 — «Хаенъа кхоллам». Телевизионни обозрени. Чакхъьача — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — Документальни фильмай программа. «Юртара вахар».
16.00 — «Ехаша гоналъа кердa шу дездар». Съездий Кремлевски Двореценра передача.
16.55 — Шахматни школа.
17.25 — «Ай, да болда» яхача А. С. Пушкина фильгах Ленинградска Пачхьалкхахи теннкий театра фильм-спектакла премьера.
18.10 — «Маланкий ленински университет».
18.45 — «Тахан дунен тlа».
19.00 — Нахи оал РСФСР заслуженни артисткас Картвок.
19.25 — «Іаннаг вахар».
19.55 — Дукха сереш йолча телевизионни художественни фильма премьера «Дийлаа книжка». Хьалхара фильм. Кхоалагlа сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — Искусства говзанчаш. СССР халкъа артист Н. Анненков. Чакхдаьлча — информационни программа «Тахан дунен тlа».

II ПРОГРАММА

16.35 — В. И. Ленин ваь 110 шу дизарга. «Владимир Ульянов». Документальни фильм.
17.05 — Бос бола телевидени. «Литературни вlашагlкхетар» (нохчий меттала).
17.45 — «Юртара вахар» (нохчий меттала).
18.15 — «Нохч-Гlалгlайче гlолла».
18.35 — Хоршанашкара хоршашка.
19.00 — Ког совлезам хахкара дунен халкъашта юкъера матч. Норвегия — США — СССР. Ослора передача.
19.30 — Шерача замалахьра гречески искусство.
20.00 — «Бийса дахкъала хийла шун, бераш!».
20.15 — «Балкарски мотиваш». Телевизионни документальни фильм.
20.25 — Дунен халкъашта юкъерча конкурсай лауреата пианиста П. Девуана концерт (Франци).
21.40 — Доазол арахьарча фильмай экран. «Бурчолгаш». Телевизионни художественни фильм (ГДР).

11 ЯНВАРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Іуйранара гимнастика.
9.05 — «Къонахчар кхоллам».
9.35 — «Дийлаа книжка». Телевизионни дукхасерийни художественни фильм. Хьалхара фильм. Кхоалагlа сери.
10.50 — «Къонахчар адресни». Чакхдаьлча — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — Социалистически мехкий телевизионни документальни фильмай программа.
15.40 — «Эрсий мотт».
16.10 — «Хьамсара Іалам».
16.30 — «Хьа ленински библиотека». «Апрельски тезисаш».
17.00 — «Визерунов» яхача Харьковски тракторни завода культура Цlен хора концерт. Харьковера передача.
17.30 — «Саньердаме стартгаш».
18.15 — «Москван москвичаш».
18.45 — «Тахан дунен тlа».
19.00 — «Іан этюд». Кинозарисовка.
19.05 — «Халкъа инструментий оазам». Баян.
19.25 — «Дийлаа книжка». Телевизионни дукхасерийни художественни фильма премьера. Хьалхара фильм. Пхьалагlа сери.
21.00 — «Ха».
21.25 — Телевизионни дукхасерийни художественни фильм. «Дийлаа книжка». Пхелагlа сери.
22.40 — «Тахан дунен тlа».
22.55 — Нахи оал Катона (Венгри).

II ПРОГРАММА

8.00 — Переданий программа.
8.10; 18.30 — Йоккха педсовет.
8.40; 9.30 — Природоведени. 2-гlа класс. «Іа доаза дьахалгаш».
9.00 — Экран — хьехархочоа. Историн обществоведенехи йола телевизионни передачаш.
9.50 — Музыкальни жанраш.
10.10 — Английски мотт.
10.40; 11.40 — География. 5-гlа класс. Центральни район.
11.10 — Эрсий халкъа фольг.
12.20 — Студенташта-заочникашта. Физика. 3-гlа курс. Сердалон волновой тьасап.
13.25 — Марксистско-ленински эстетика. «КПСС XXV съезда керла саг коммунистически кхевара искусства моттиг къовстахра».
14.15 — Экран — хора. «Участковый берашта медико-педагогически обслуживани яр».
15.15 — Спортивни класс.
16.00 — Ленина моттигашка гlолла.
17.00 — «Сийлахь-боккха Даймехка тlом» яха киноэпопея. Хьалхара фильм. «22 июнь, 1941 шу».
18.00 — «Фу лу хозрасчето» (гlалгlай меттала).
18.10 — «Нохч-Гlалгlайче гlолла».
18.30 — КПСС ЦК ноябрьски (1979 ш.) Пленума соцамаш — вахаре! «Лаьттан йоккхалаг пайда эцара».
19.00 — Баскетболах йола СССР чемпионат. Мlайнах. «Динамо» (Москва) — «Статиба» (Вильнюс). Ригере передача.
20.00 — «Бийса дахкъала хийла шун, бераш!».
20.15 — Теннис. Къайлаача помещенешкара Европа кубок. Венгри — СССР. Венгрера еш йола передача.
21.00 — Телевизионни документальни фильмай программа. «Мича бах фильг». «Городецие сурташ».
21.40 — «Цхьан оперетай мелоди». Н. Абрахаба музыкальни комедех йола телевизионни спектакль. «Савойера бал».

РАДИО

10 ЯНВАРЬ

6.40 — «Юрт кердахар» (гlалгlай меттала).
6.55 — Музыка.
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.25 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — Иллеш, эшараш, халхараш (гlалгlай меттала).
8.40 — Цкъа барт бола дозале (нохчий меттала).
9.15 — В. И. Ленин ваь 110 шу дизарга. «Ленински хьехарагlа де хьай вахар». Композици (нохчий меттала).
9.30 — Хlарий аматарш (эрсий меттала).
9.45 — Къахьегамхой наха эффективность (нохчий меттала).
10.01 — В. Блок «Эрсий синтал» (эрсий меттала).
10.15 — КПСС ЦК ноябрьски (1979 ш.) Пленума решенеш — вахаре! «Доккхар кхоадара». Корреспонденци (гlалгlай меттала).
10.30 — «Дето къонахладираш» (гlалгlай меттала).
10.50 — Ден темагlа (эрсий меттала).
19.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гlалгlай меттала).

11 ЯНВАРЬ

6.40 — «Юртара Іуйре» (эрсий меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.23 — «Советски халкъа» яха радиожурнал (эрсий меттала).
8.45 — Дай-мехках доке хамеш (нохчий меттала).
9.15 — «Керттера достам». «Грознефть» объединенера еш йола передача (гlалгlай меттала).
9.30 — «Гуйран дlадийнача хантий терво яра». Передаче (нохчий меттала).
9.45 — «Доттагlий оазаш» (эрсий меттала).
10.00 — Переданий программа. Хлоттенах бола хоам (эрсий меттала).
10.01 — «Халкъа кандидаш». Эрсески (гlалгlай меттала).
10.15 — «Болхлой вахар» яха радиогазета (нохчий меттала).
10.35 — Халкъа музыка (гlалгlай меттала).
19.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гlалгlай меттала).

Хоаттам

Тахан республике гlоллен Грознен морхаш а йолаш, цхьайолча хана лоа а делхаш, малхбоалехьара секунде 0—5 метр чloагlа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 0—5, Грозне 2—4 градус шелая йолаш хилен тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка лоа а делхаш, дохк а долаш, ша билла а йолаш, тайп тайпарча оагlонашкахьара секунде 3—7 метр чloагlа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана 13—18, дийнахьа 6—11 градус шелая йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул. 92. Телефонаш: редактора — 9-24-08; редактора заместителa — 9-24-03; бехктоккхама секретара — 9-24-00; отделаш: партийни вахара — 9-24-04; промышленностех транспортех — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; письмой — 9-24-07; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора 9-24-08; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарей, ерей, шоаттен деношка

СФ02007. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 102.